

**Stipendiefinansierad
forskarutbildning -
kartläggning och
förslag till
rekommendationer**

1. Inledning

SUHF:s styrelse beslutade i december 2014 att ge Kerstin Tham, prorektor Karolinska institutet, uppdraget att kartlägga vissa omständigheter kring doktorander med stipendier som försörjning. Utredaren fick i uppdrag att genomföra en kartläggning av hur eventuellt förekommande återbetalnings- och återvändandekrav hanteras vid svenska lärosäten. Uppdraget ska redovisas för SUHF:s styrelse vid styrelsemötet den 25 augusti 2015.

En arbetsgrupp bestående av Lotta Hansson, SLU, Marlene Deogan, KI, och Lars Alberius, SUHF:s kansli, har bistått utredaren.

Kartläggningen inleds med en sammanfattning av undersökningen som huvudsakligen har fokuserat på krav från utländska finansierare. Därefter ges en kort bakgrund till analysen tillsammans med en genomgång av kartläggningen fråga för fråga, ibland med exempel för att tydliggöra problematiken. Genomgången avslutas med ett antal förslag till rekommendationer. Som bilagor finns utredningsuppdraget och enkätsvaren, något förkortade.

2. Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan det konstateras att svenska lärosäten har valt att hantera kraven från utländska stipendiegivare på flera olika sätt. Generellt förhåller sig såväl lärosätena som student/doktorandkåren restriktivt till stipendier som finansieringsform och anser att det finns olika problem att överbrygga för att lärosätena ska kunna erbjuda alla doktorander goda studievillkor.

En knapp handfull lärosäten har runt tio procent doktorander med stipendiefinansiering, något fler har ett fåtal och resten av lärosätena har inga. Stipendiaterna kommer från ett stort antal länder i världen. Några lärosäten har valt att bara i undantagsfall tillåta stipendier som finansieringsform, några har bara doktorandanställning som finansieringsform. Andra tillåter bara stipendier under en begränsad period.

Flera lärosäten anger att det förekommer stipendiefinansierare som ställer krav på arbetsprestationer före och efter genomförd forskarutbildning. Krav på återrapportering förekommer i olika former, vanligast är årlig rapportering från doktoranden och/eller från handledare eller projektledare. Kravet på återvändande är relativt vanligt, liksom återbetalningskrav om doktoranden inte avslutar sina studier i tid eller bryter avtal om att återvända.

Eventuell återbetalning ska göras av stipendiemottagaren, dennas borgenär eller motsvarande. Stockholms universitet, exempelvis, påtalar att man inte accepterar stipendier från länder som kräver återbetalning om stipendiaten inte lyckas ta examen och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) lyfter fram att stipendierna ska vara förbehållslösa. Stipendierna är oftast tidsbegränsade till fyra år. Andra krav från finansierare kan gälla sådant som förbud att arbeta vid sidan av studierna, liksom krav på adekvata resultat och uttalat förbud att resa till andra länder.

De lärosäten som accepterar stipendiefinansiering kräver vanligen en lägsta nivå på stipendiet så att stipendiet ska motsvara övriga doktoranders inkomstnivå. Lägsta nivå definieras oftast genom en precis penningssumma eller i procent av prisbasbeloppet. Om summan inte motsvarar detta förekommer olika former av tilläggsfinansiering. Rutiner för finansiering av olika typer av försäkringar, till exempel via Kammarkollegiet, förekommer vid några lärosäten. Ett

fåtal lärosäten har regler eller policy för att lärosätet tar över försörjningsansvaret om stipendiet uteblir. Slutligen kräver några lärosäten avtal med finansören, men det är osäkert om det faktiskt verkställs för utländska finansörer av typen Higher Education Commission (HEC) i Pakistan eller Chinese Scholarship Council (CSC) eller om det bara gäller EU och liknande.

Utifrån enkätsvaren föreslår utredaren ett antal rekommendationer. Dessa klargör vad som är lärosätets ansvar respektive doktorandens ansvar och ensak, liksom vad ett lärosäte bör acceptera i fråga om stipendier för utbildning på forskarnivå och inte.

3. Bakgrund

Regeringens mål är att Sverige ska vara en ledande kunskapsnation som präglas av utbildning av hög kvalitet och livslångt lärande för tillväxt och rättvisa. Sverige har under många år arbetat för att främja internationaliseringen vid universitet och högskolor och den 17 juni 2015 genomförde regeringen en nationell hearing om ökad internationalisering vid universitet och högskolor. Genom att utveckla kunskapsutbytet med andra länder kan Sverige stärka mobilitet, öka landets konkurrenskraft, bidra till att lösa globala utmaningar samt främja demokratiska värderingar. De svenska lärosätena har en viktig roll att skapa förutsättningar för internationell samverkan inom högre utbildning och forskning.

Ett led i att stärka internationalisering inom högre utbildning och forskning är att attrahera och skapa goda förutsättningar för internationella studenter att genomföra sin forskarutbildning vid svenska lärosäten. Enligt Sveriges Förenade Studentkårer (2014), är det viktigt att säkra rimliga villkor för inresande doktorander med stipendier som försörjning för sin utbildning. Att kunna erbjuda de forskarstuderande forskningsmiljöer, handledning och forskarutbildningskurser av högsta kvalitet är andra viktiga förutsättningar för en framgångrik forskarutbildning och internationalisering.

Denna kartläggning är ett led i att på längre sikt skapa de bästa förutsättningarna för internationalisering inom forskarutbildning vid svenska lärosäten.

Bakgrunden till kartläggningen är en skrivelse från SLU till SUHF i november 2014. I skrivelsen uttrycks en önskan att nationellt lyfta frågan kring doktorandstipendier med kontrakt som innehåller krav från de utländska stipendiegivarna. Särskilt lyfts frågan om det är möjligt att anta doktorander med stipendiekontrakt där finansören kräver att doktoranden ska återvända till hemlandet efter avslutade studier och hur dessa krav ska tolkas samt frågan hur ett lärosäte ska ställa sig om det finns återbetalningskrav om inte doktoranden återvänder. Vidare efterfrågas en nationell praxis/policy för vilka krav som svenska lärosäten kan acceptera från utländska stipendiegivare.

Universitet och högskolor, som inte är stiftelser, är statliga myndigheter och därför en del av rättssubjektet staten. Frågan lyfts i utredningen *Ökad handlingsfrihet för statliga lärosäten*¹ som även lyfter fram förslag till lösningar. Frågan behöver ytterligare belysas och klargöras, dock finns inga möjligheter att göra det inom ramen för denna kartläggning.

¹ En rapport till Stockholm-Uppsala universitetsnätverk, april 2015, av Sten Heckscher.

Antal doktorander i Sverige

Av Statistiskt meddelande från UKÄ i juni 2015 framgår att det totalt i landet fanns 18 970 doktorander år 2014, 34 procent är av utländsk härkomst (med utländska doktorander avses personer som hos Migrationsverket angivit studier som grund för bosättning och som invandrat mindre än två år innan studierna påbörjades). 53 procent av det totala antalet doktorander hade anställning som doktorand, 12 procent doktorandnybörjare hade utbildningsbidrag och 25 procent finansierade sina studier med en anställning utanför högskolan, företagsdoktorander och doktorander med en anställning som läkare. Det totala antalet doktorander med stipendium var år 2014 9 procent och har sedan 2005 legat någonstans mellan 8-12 procent. Att notera är att den sistnämnda uppgiften innehåller stipendier från både svenska och utländska finansiärer.

År 2014 hade 69 procent av de utländska doktoranderna anställning som doktorand, 15 procent stipendium och 9 procent utbildningsbidrag. Antalet doktorander med utländsk finansiering per lärosäte framgår av enkätsammanställningen nedan.

4. Kartläggningen

I detta avsnitt görs en genomgång av lärosätenas svar på enkäten. Enkäten sändes under våren 2015 ut till SUHF:s 37 medlemslärosäten, 35 har svarat.

Följande lärosäten har idag inga stipendiedoktorander: Ersta Sköndal högskola, Försvarshögskolan, Högskolan Dalarna, Högskolan i Gävle, Högskolan i Skövde, Högskolan Väst, Högskolan Kristianstad, Kungliga Konsthögskolan, Kungliga Musikhögskolan i Stockholm, Mittuniversitetet, Röda Korsets högskola, Sophiahemmet högskola, Stockholms konstnärliga högskola och Södertörns högskola. Konstfack har en stipendiefinansierad doktorand inskriven vid KTH, men kommer framöver inte att anta doktorander med stipendier. Övriga lärosätens svar sammanfattas nedan.

FRÅGA 1: Finns särskilda regler rörande doktorander med försörjning via externt stipendium vid lärosätet?

Generellt lyfts fram att stipendier som finansieringsform ska användas restriktivt. De flesta av landets lärosäten har regler gällande doktorander med stipendiefinansiering. Däri kan anges sådant som att stipendiets storlek ska motsvara övriga doktoranders finansiering vid anställning eller utbildningsbidrag minus skatt och att följa övriga anställningars lönestege. På Linnéuniversitetet anges att ett stipendium ska täcka hela utbildningen och minst uppgå till 30 procent av gällande prisbasbelopp per månad. På Umeå universitet finns en tidsbegränsning på två år. Mälardalens högskola betonar att det inom ramen för stipendiet ska finnas medel för sjukförsäkring, försäkring hos Kammarkollegiet och rätt till tre veckors semester per år. KI lyfter fram att stipendiet ska motsvara den summa som anställda doktorander får ut efter skatt. Om så inte är fallet krävs en tilläggsfinansiering i form av deltidsanställning eller tilläggsstipendium, dock inte via statsanslag. KI har även en praxis att doktoranderna ska ha erhållit sitt stipendium i konkurrens, vilket är i linje med antagning av övriga doktorander som erhåller en doktorandtjänst.

Vid flera lärosäten betonas att det ska finnas insyn i hantering och utbetalning samt att doktoranden ska ges godtagbara studievillkor. Vid Stockholms universitet antas inte en doktorand

om det finns risk för återbetalningskrav och vid SLU ska stipendierna vara förbehållslösa och inte innehålla någon form för arbetsprestationer.

FRÅGA 2: Förekommer följande krav från den externa stipendiefinansören för de doktorander som redan är antagna vid lärosätet:

Många lärosäten meddelar att de generellt sett inte har tillgång till avtalen som stipendiaten ingår med stipendiegivaren. Det är svårt att veta exakt vilka krav som ställs. Lärosätena har heller inte någon kännedom om eller kontinuerlig uppföljning av det som frågan avser.

a. Arbetsprestationer före och/eller efter utbildningen på forskarnivå?

Det förekommer krav på att doktoranden efter avlagd examen ska återvända och arbeta ett antal år i hemlandet (exempelvis Karolinska institutet, Blekinge tekniska högskola, Gymnastik- och idrottshögskolan, Högskolan i Borås, KTH, Linköpings universitet). Ett fåtal lärosäten meddelar att det inte finns krav på arbetsprestation före eller efter utbildningen (Högskolan i Halmstad, Konstfack).

Exempel

Underförstått är att många doktorander inom stipendieprogram ska återvända till sitt hemland för att tillföra landet den kunskap de erhållit. Stipendiet kan avslutas om doktoranden inte följer kontraktet och klarar studierna: Doktorander med stipendium från CAPES, Brasiliens största forskningsfinansiär, måste arbeta lika länge i Brasilien efter studietiden som den tid som finansierats av CAPES (Gymnastik- och idrottshögskolan, GIH). Doktorander finansierade från företag i Kina ska arbeta tre respektive fem år efter utbildningen (Karlstads universitet). Doktorand från Pakistan har förbundit sig att undervisa i fem år i hemlandet. Krav på att forskarstuderande ska återvända till Kina efter avslutad examen. En doktorand har krav att tillbringa del av året i hemlandet, Sri Lanka, för undervisning (KTH).

Om det förekommer krav på arbetsprestationer skiljer sig mellan finansierer. För Erasmus Mundus (EM) Action 2 finns inga formella krav före eller efter utbildning och inom Science without borders utvärderas arbetsprestationerna både före och efter forskarutbildningen. Efter studierna förväntas den disputerade arbeta i områden som är relaterade till doktorandstudierna (Lunds universitet). Inom Sidas bilaterala program måste doktoranden ha ett för ämnesområdet relevant arbete i landet ifråga för att bli antagen och efter doktorandutbildningen återvända till sin anställning i hemlandet (Stockholms universitet). Sida-stipendier har krav på arbetsprestationer före och efter; för Rwanda och Mocambique krävs att doktoranderna arbetar kvar vid sin institution en tid efter disputationen (Örebro universitet).

b. Åtterrapporering till bidragsgivaren? Om så, är det årlig åtterrapporering eller endast vid avslutade studier? Vem utför åtterrapporeringen till bidragsgivaren? Vilken typ av information efterfrågas?

Årlig åtterrapporering från doktoranden med eventuellt intyg från handledare är vanligt förekommande. Årlig rapportering från handledare eller projektledare förekommer också i stor utsträckning. Det är stor variation hur återkopplingen görs vid olika lärosäten.

Exempel

Årligen måste handledare/examinator kontrollera och lämna underskriven rapport att doktoranderna, med stipendium från Kina, har progression enligt studieplan (Blekinge tekniska högskola, Karlstads universitet). Åtterrapporering av genomförda aktiviteter och progression i utbildningen sker en gång om året för både CAPES, Brasilien, och FCT, Portugal. Doktoranden skriver en rapport, men det krävs ett intyg från handledarna. Båda finansierarna kräver slutrapport (GIH).

Ekonomisk åtterrapporering till Sida respektive Världsbanken sker varje år inom sandwichprogram vilket innebär att doktorander med stipendiefinansiering vanligtvis ska fylla i ett årligt utvärderingsformulär

med huvudhandledarens godkännande (KTH). Inom Erasmus Mundus Action 2(EM2) krävs en rapportering till koordnatoren för EM2-projektet vid stipendieperiodens slut, men även vanligtvis årsvis. Koordinator rapporterar till EU-kommissionen hur stipendiaten följt utbildningsplanen. Åtterrapporering löpande eller efter periodens slut om både vetenskapligt resultat som ekonomisk redovisning är normen oavsett om doktoranden har stipendium eller doktorandlön. Inom Science without borders ska handledaren lämna ett separat dokument, "Supervisor's advice", som beskriver studentens progression med studierna (Lunds universitet).

Vid åtterrapporering till Sida ansvarar primärt forskarna vid partneruniversitet i hemlandet eller handledaren i Sverige för årlig rapportering. Doktoranden får detaljerade frågor om projektens utveckling. Rapporteringskraven på de enskilda doktorandprojekten är dock begränsad, cirka fem rader per projekt och år samt resor och publikationer (Lunds universitet).

I samband med stipendier från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Utrikespolitiska institutet, EU Horizon 2020, Nordforsk och Nessling Foundation, Finland ges en årlig åtterrapporering av handledaren i form av en beskrivning av aktiviteter och resultat (Stockholms universitet) eller en årlig rapportering av progression och årlig ekonomisk rapportering av projektledare eller handledare (Umeå universitet).

c. Återvända till hemlandet? Hur skrivs dessa krav? Ge gärna ett eller flera exempel. Vad händer om en nydisputerad inte återvänder?

Krav på att återvända till hemlandet efter avslutade studier förekommer. Ett fåtal lärosäten meddelar att det är relativt vanligt, medan andra meddelar att inga av lärosätets stipendiater har återvändandekrav. Det är oklart vilken påföljd som gäller om kravet inte uppfylls.

Exempel

Det förekommer uppgift från handledare som hört att doktoranden ska tjänstgöra ett till två år hos bidragsgivaren från Kina (Blekinge tekniska högskola). Det finns ett krav från CAPES, Brasilien, på återvändande för att delge brasiliansk forskning de under forskarutbildningen inhämtade kunskaperna. Oklart vilken påföljd som gäller om kravet inte uppfylls (GIH).

Det förekommer olika krav utifrån olika typer av stipendier och även inom samma regering kan det finnas olika krav efter uttagen examen. Ett exempel är att China Scholarship Council (CSC)-stipendiater förväntas åka tillbaka till Kina och bidra till deras tidigare institution någon gång under deras framtida karriär (definieras inte vidare). Ett annat exempel är att stipendiater från Malaysia förväntas åka tillbaka till hemlandet och undervisa vid deras heminstitution och indonesiska stipendiater är relativt fria. Det är inte bindande för dem att återvända men det uppmuntras, men det är mer kopplat till typ av stipendium, snarare än till specifika länder (KTH).

Krav på att återvända efter ett visst antal år kan förekomma. CSC-stipendier är villkorade och enligt stipendieavtalet ska doktoranden återvända till Kina så snart studierna är avslutade. Villkoren för detta regleras i ett särskilt avtal mellan stipendiegivare och stipendiat. I Costa Rica är ett stipendium villkorat med tre års arbete i hemlandet per år stipendiefinansiering (två år). Ett colombianskt stipendium (två år) är villkorat med två till fem års arbete i hemlandet. I Thailand finns villkor att återvända till sin anställning vid hemuniversitetet. I samband med stipendier från Kurdistan Council of Ministers finns det villkor med återvändo till Irak. Stipendier från Dongbao Enterprise Group är villkorade med krav på att återvända och arbeta för företagsgruppen (Lunds universitet).

- d. Återbetalning? Hur är dessa krav formulerade? Ge gärna ett eller flera exempel. Krav på återbetalning om återvändandekravet inte uppfylls förekommer men det är oftast inte klart för det svenska lärosätet om återbetalningskrav finns, då det är en överenskommelse mellan stipendiaten och stipendiegivaren.**

Återbetalningskrav förekommer som påföljd om doktoranden inte återvänder, inte avslutar sina studier i tid eller i övrigt bryter avtalet. Ett fåtal lärosäten meddelar att inga av deras stipendier har återbetalningskrav. Ett fåtal finansiärer har krav på återbetalning om det uppdagas att personen uppbär stipendium men inte studerar.

Exempel

CAPES, Brasilien, har inga återbetalningskrav. FCT, Portugal, kan kräva återbetalning av delar av stipendiet för doktorander som uppenbarligen missköter sin utbildning (GIH). Om en doktorand finansierad från företag i Kina bryter avtalet kan doktoranden bli återbetalningsskyldig för hela det erhållna beloppet plus skadestånd om 30 procent av beloppet. Doktorandens far är borgenär och kan bli skyldig att betala beloppet om doktoranden inte gör det själv (Karlstads universitet).

Stipendier från EM2 är avsedda för studier och om det uppdagas att personen uppbär stipendium, men inte studerar blir hen återbetalningsskyldig. Stipendiegivare i Mellanöstern har tydliga krav på att stipendiet är avsett för studier och om det uppdagas att personen uppbär stipendium, men inte studerar blir hen återbetalningsskyldig. I något fall har återbetalning visat sig ingå. I ett fall ska 20 procent av stipendiebeloppet återbetalas. I ett fall betraktas stipendiet som ett lån som avskrivs om doktoranden klarar studierna och återvänder till hemlandet (Colombia) under 3-5 år och arbetar där minst ett år inom offentlig förvaltning, universitet eller med forskning. I annat fall ska en del av stipendiet återbetalas på 15 år. Studenter som uppbär stipendier från Science without borders och som inte klarar av sina studier eller av annat skäl anser sig behöva avsluta utbildningen kan bli av med stipendiet. Finansiären kan också komma att begära återbetalning av redan utbetalda medel (Lunds universitet).

- e. Tidsbegränsningskrav från bidragsgivare vad gäller tiden för utbildningen?**

Tidsbegränsningskrav är vanligt förekommande. Vanligast är fyra år.

Exempel

Överskrids tiden om fyra år ska det rapporteras, men det verkar som det kan vara möjligt med viss förlängning i särskilda fall (avser doktorander från Kina) (Blekinge tekniska högskola). CAPES, Brasilien, anpassar stipendiets längd till studietiden för den utbildning som doktoranden är antagen till (3-4 år). Om inte studierna avslutats inom exempelvis fyra år kan doktoranden efter ansökan få ytterligare sex månader för att avsluta utbildningen. FCT, Portugal, ger stipendier för fyra år utan möjlighet till förlängning. FCT medger en månads semester varje år, men möjligheterna att vara exempelvis föräldraledig är små eftersom stipendiet inte kan förlängas (GIH).

Inom EM2 finansieras tre år av utbildningen och Lunds universitet finansierar det sista året med anställning som doktorand. Vid stipendier från Science without borders är tidsbegränsningen 48 månader. I särskilda fall kan doktoranden stanna 12 månader extra, då utan stipendium och med finansiärens godkännande (Lunds universitet). Sida finansierar doktorander på fyra alternativt fem år, beroende på institutionstjänstgöring (Örebro universitet).

- f. Andra krav som kan begränsa doktorandens möjligheter att genomföra utbildningen – exempelvis förbud att resa till andra länder?**

Andra krav förekommer såsom förbud att arbeta, krav på adekvata resultat, förbud att resa till andra länder.

Exempel

CAPES, Brasilien, ser gärna att doktoranden genomför studierna vid annat lärosäte än där den är antagen, men det måste göras en ansökan hos bidragsgivaren innan ett sådant utbyte sker. FCT-stipendiat

måste informera bidragsgivaren om planerade utbyten (GIH). Stipendiater från HEC, Pakistan, får inte arbeta (varken mot ersättning eller oavlönat) under tiden i Sverige. Om en stipendiater vid stipendiets slut inte kan försörja sig måste hen återvända till Pakistan för att slutföra utbildningen på distans (KI).

Inom Erasmus Mundus India 4EU2 finns krav på adekvata resultat. Stipendiaterna ska följa studieplanen och inte lämna universitetet för annat än ledigheter, konferenser och dylikt (KTH). Förbud att resa till andra länder förekommer (Linköpings universitet). EM2 ställer krav på att stipendiaterna under studierna ska vistas i ett EU-land. De får inte vistas i hemlandet. Om forskningen kräver vistelse i hemlandet behövs tillstånd sökas redan före antagning (Lunds universitet).

Olika förfrågningar (påtryckningar) om att utbildningen borde kunna avslutas tidigare förekommer, men här upplever forskarutbildningsansvariga att den svenska lagstiftningen är ett bra stöd för att avvisa kraven. Övriga krav syns vanligen inte i kontrakten, men stipendiaterna vittnar om informella hot om återbetalningsskyldighet. Om de inte återvänder är familj, släkt eller eventuella borgenärer återbetalningsskyldiga. Stipendiater vittnar om andra informella krav som mutor i samband med urval av stipendiemottagare eller under utbildningen samt tvång att arbeta i hemmaorganisationen till en viss lön under upp till fem år innan de får söka andra tjänster (SLU).

FRÅGA 3: Vad innebär stipendiekraven för stipendiater om lärosätet finner det nödvändigt att avskilja doktoranden från rätten till handledning och andra resurser, enligt HF 6 kap 30 §?

De flesta lärosäten har inte haft fall med avskiljande av doktorand från rätten till handledning och andra resurser. På flera lärosäten gäller samma principer som för en anställd doktorand.

Exempel

Karlstads universitet anger att doktoranden kan bli återbetalningsskyldig. KI:s regler anger att finansieringen ska meddelas om beslut av indragning av resurser fattats och att lärosätet kan dra tillbaka icke utbetalade stipendiemedel; dock har detta inte någon gång hänt och därför inte rättsligt prövats.

FRÅGA 4: Kontrollerar lärosätet vilken valuta som stipendiet betalas ut i? Kräver lärosätet att stipendiet ska motsvara en specifik nivå i svenska kronor? Om nivån inte motsvarar lägsta nivån, bidrar lärosätet till kompletterande finansiering?

De flesta lärosätena kontrollerar inte i vilken valuta stipendier utbetalas i, dock finns vetskap om beloppet omräknat till svenska kronor.

Exempel

Vid KTH görs valutakontroll och omräkning till svenska kronor för att säkerställa att regelverket följs. SLU kontrollerar att stipendiet motsvarar 13 000 kronor. Flera anger att beloppet ska motsvara utbildningsbidrag eller doktorandanställning minus skatt och att det ska följa löneutvecklingen för doktorander vid lärosätet, medan vissa hänvisar till Svenska institutets stipendienivå. Från GIH påpekas att vissa finansierare ger tilläggsmedel utöver stipendiet för höga levnadsomkostnader. KTH anger att minimikravet för närvarande är 15 000 kronor per månad och är inte medlen tillräckliga kan doktoranden mot ersättning få utföra administrativa uppdrag eller assistera i undervisning. Omfattningen av dessa uppdrag får dock inte vara mer än 20 procent och inte pågå mer än två år. Linnéuniversitetet uppger att stipendiet minst ska uppgå till 30 procent av prisbasbeloppet per månad (för närvarande 13 000 kronor per månad), medan Lunds universitet anger 25 procent av prisbasbeloppet (12 500 kronor per månad).

Flera lärosäten anger att man inte tilläggsfinansierar stipendier då statliga medel inte får användas. Andra lyfter fram att externa ekonomiska åtaganden belastar den aktuella fakulteten, institutionen eller forskargruppen.

FRÅGA 5: Från vilka länder tar lärosätet emot doktorander med stipendier till Sverige? Vilka krav ställer respektive land för sina stipendiater?

Ett stort antal länder anges, bland annat: Albanien, Bangladesh, Bolivia, Botswana, Brasilien, Chile, Colombia, Egypten, Etiopien, Frankrike, Indien, Indonesien, Irak, Iran, Jordanien, Kazakstan, Kina, Kurdistan, Libyen, Malaysia, Moldavien, Mocambique, Nigeria, Oman, Pakistan, Portugal, Rwanda, Ryssland, Saudiarabien, Singapore, Sri Lanka, Sudan, Sydafrika, Tanzania, Thailand, Turkiet, Uganda.

Stockholms universitet anger att man har flest doktorander från Norden, Europa och länder med vilka Sida har bilaterala avtal. Universitetet tar inte emot stipendiater från länder som kräver återbetalning om doktoranden inte lyckas ta examen.

De flesta lärosäten anger att man inte känner till ländernas krav.

Exempel

Högskolan i Borås anger att det enda kravet man vet är att utbildningen inte får pågå längre än fyra år. Högskolan i Jönköping och Lunds universitet påtalar att kraven inte framför allt är från länderna utan från bidragsgivaren eller hemuniversitetet. Där är ofta kraven årlig återrapportering om progression. KI lyfter bland annat fram att inom ett av KI:s samarbeten med aktör i Singapore ingår ett återvändande-krav, medan inom ett annat samarbete med annan aktör i Singapore finns det inte längre något krav om återvändande. KTH hänvisar till att Erasmus Mundus kräver att doktoranden ska följa studieplanen och inte lämna universitetet annat än vid ledigheter, konferenser eller liknande. Vidare konstateras att det underförstått finns krav om återvändande samt att kontraktet kan dras tillbaka om det inte följs och då kan doktoranden bli helt eller delvis återbetalningsskyldig. Från Pakistan finns krav om att undervisa i fem år i landet. Från Sri Lanka finns det krav på att en doktorand ska tillbringa viss del av året i landet för undervisning.

FRÅGA 6: Hur stor andel av lärosätets doktorander är finansierade via stipendier från extern internationell finansiär?

Siffrorna i tabellen nedan är ungefärliga då lärosätena ofta har haft svårt att urskilja vilka som har utländsk stipendiefinansiär och vilka som har stipendier genom olika typer av avtal eller samarbeten. Detsamma gäller om doktoranderna är helt eller delvis finansierade av stipendier.

BTH 10 %	CTH 0,9 % (10 av 1140)
GIH 10 % (2 av 20)	GU 4 %
HiB 24 % (9 av 38)	HH 2% (1)
KaU 0,1 % (3 av 292)	KI 10 % (222 av 2206)
KTH 13 %	LTU 0,2 % (10 av 586)
LU 5,7 % (179 av 3158)	SLU 8 % (60 av 700)
UmU 0,04 % (5 av 1103)	UU 10 %
ÖrU 1,5 %	

FRÅGA 7: Finns det synpunkter från studentkåren/doktorandombudsmannen vid ert lärosäte vad avser villkoren för externt stipendiefinansierade studeranden på forskarnivå?

De flesta kårer uttrycker en restriktiv hållning till stipendiefinansierade doktorander och man följer noga att samma regler gäller för dem som för övriga doktorander. Det finns en strävan efter att skapa lika villkor för alla doktorander vid lärosätet.

Exempel

Studentkåren vid BTH påpekar att många stipendiefinansierade doktorander idag har otrygga förhållanden både ekonomiskt och att det råder osäkerhet vilka rättigheter de har. Studenterna vid Linnéuniversitetet vill ha ett tillägg till avsnittet om stipendiefinansiering i de lokala reglerna för utbildning på forskarnivå: "Skulle försörjningen för en stipendiefinansierad doktorand falla bort under studietiden, utan doktorandens egen förskyllan, ansvarar doktorandens fakultet för att försörjningen tryggas för den återstående studietiden." LTU:s doktorandombudsman lyfter fram att trots att de är i minoritet vid lärosätet är ärenden med dessa doktorander överrepresenterade, vilket kan gälla sådant som uppehållstillstånd, sjukförsäkringar och föräldrapenning. Lunds universitets studentkårer lyfter fram att verkligen ofta inte följer regelverken och att många stipendiedoktorander har sämre villkor än andra doktorander. Vidare påtalas att Kammarkollegiets försäkringar inte fungerar så bra som avsett och att de behöver ses över. Dessutom menar man att lägstanivån för stipendierna snarare bör ligga på 16 000 kronor än dagens 12 500 kronor.

Från doktorandrådet vid Mälardalens högskola påtalas att då en stipendiedoktorand inte är anställd eller betalar skatt kan doktoranden efter fyra år i landet få svårt att få permanent uppehållstillstånd. Rådet lyfter även avsaknaden av rätten till pension och andra sociala tryggheter. Stockholms universitets doktorandombudsman lyfter bland annat fram att utländska doktorander kommer med stipendier som är förtäckta studielån och därmed återbetalningsskyldiga, något som inte är så vanligt men som förekommer. Doktorandombudsmannen vid SLU lyfter bland annat fram att stipendiedoktorander inte ges samma möjligheter att meritera sig genom undervisning som andra doktorander och att därmed dessa doktorander blir en outnyttjad resurs. Doktorandnämnden vid Uppsala universitet påtar att stipendiedoktorander ofta har liten eller inga kunskaper om sina rättigheter och att det därmed finns risk att de överutnyttjas.

FRÅGA 8: Övriga kommentarer

Flera lärosäten lyfter fram risker avseende stipendiedoktorandernas sociala villkor och att det finns många problem och hinder att överbrygga inom detta område. Likaså konstateras att olika bestämmelser står i konflikt med varandra och att det behövs en nationell policy. GIH och Högskolan Väst lyfter fram att det är viktigt att det tas ett samlat grepp. Göteborgs universitet menar att stipendiedoktorander inte är en lätt fråga, och att då det är en vedertagen form inom EU komplicerar det frågan ytterligare.

Lunds universitet lyfter frågan om sjuk- och föräldraförsäkring för stipendiefinansierade doktorander. Universitetet ställer sig tvekan till att betala full försäkringspremie för de doktorander som endast kan utnyttja försäkringen vid tillfällig föräldraledighet. Det konstateras att olika bestämmelser står i strid med varandra. SLU menar att det vore önskvärt om alla svenska universitet kunde enas om en nationell policy som på lämpligt sätt förmedlar att vi anser att återbetalningskrav inte är acceptabelt. Dessutom påtalas att det ska tydliggöras att vi förbehåller oss den oinskränkta rätten att bestämma vad utbildningen innehåller, hur den utförs och vad som krävs för att doktoranden ska erhålla examen från en utbildning som är helt finansierad med svenska skattemedel.

Örebro universitet lyfter rättssäkerhet och sociala förmåner där problem kan uppstå vid föräldraledighet och VAB och att dessa problem främst drabbar kvinnliga stipendiedoktorander. Andra problem som lyfts är Migrationsverkets långa handläggningstider, att i länder utan svensk ambassad fördras omkostnaderna och komplikationer i samband med visumansökningar. Även problem finansiering om forskarutbildningen dras ut tiden lyfts, liksom att lärosätet tvingas förhålla sig till många olika finansieringsformer och regler. Slutligen lyfts även att stipendiedoktorander kan få problem med sådant som upphovsrätt, handlingsoffentlighet och arkivering.

Flera lärosäten påtalar att det är svårt att få en överblick över antalet stipendiefinansierade doktorander och deras villkor då frågan är delegerat till fakultets- eller institutionsnivå.

5. Rekommendationer

Inledningsvis konstaterar utredaren att det är varje lärosätes egen angelägenhet att anta doktorander med stipendiefinansiering, enligt Högskoleförordningen (7 kapitlet, 36 §).

Sveriges regering arbetar för att främja internationalisering av högre utbildning och forskning och ett led i detta arbete är att skapa goda förutsättningar för internationella studenter att genomföra forskarutbildning vid svenska lärosäten. Svenska lärosäten kan välja att anta doktorander med stipendiefinansiering, och i dagsläget utgör dessa cirka 10 procent av alla doktorander.

Baserat på vad som har framkommit i kartläggningen föreslås ett antal rekommendationer. Rekommendationerna avser att ge doktorander finansierade med utländska stipendier studievillkor som är likvärdiga med övriga doktoranders studievillkor.

Utredaren föreslår följande rekommendationer med kommentarer:

att SUHF rekommenderar lärosätena att inte anta sökande med ett stipendieavtal som innehåller krav som försämrar studievillkoren för doktoranden i jämförelse med de villkor som gäller för övriga doktorander vid lärosätet eller inkräktar på lärosätenas rätt att bestämma hur utbildningen bedrivs eller examineras.

att SUHF rekommenderar lärosätena att inte acceptera följande krav från finansiär:

- *Krav på återbetalning om doktoranden inte uppnår examensmålen och därmed inte kan erhålla sin examen.*

Kommentar: Om ett lärosäte går med på detta krav kan examinatorns oberoende och examenskvaliteten ifrågasättas. Kravet innebär en indirekt fordran på lärosätet om godkännande oavsett prestation, det vill säga det är svårt för en handledare att inte sänka prestationskraven om hen vet att det leder till att doktoranden/kollegan (och kanske till och med vännen) kommer att få svåra ekonomiska problem.

- *Krav på lärosätet eller handledaren att rapportera till finansiären om planering, innehåll och genomförande av den enskilde doktorandens utbildning.*

Kommentar: Detta krav inkräktar på lärosätets suveräna rätt att utbilda och examinera utan inblandning från finansiären. Rimligt är att finansiären fortlöpande delges utdrag ur Ladok som en bekräftelse på att stipendiaten bedriver studier. En möjlighet är också att lämna ut den individuella studieplanen, på finansiärens begäran. Därutöver har finansiären ingen rätt att få bedömningar om progression i utbildningen eller hur långt det är kvar till examen eller liknande.

Om dock utbildningen inte fungerar och fakultetsnämnden eller motsvarande väljer att förbereda att avskilja doktoranden från rätt till handledning och andra resurser kan det vara rimligt att finansiären underrättas.

Om en finansär ställer krav på mer eller mindre omfattande rapportering eller att stipendiaten ska spendera tid i annat land/hemlandet under studieperioden ska detta regleras innan studierna påbörjas.

att SUHF rekommenderar lärosätena att acceptera följande krav från finansär, då det är den enskildes sak att bedöma om den här typen av krav är rimliga:

- *Krav på återvändande efter avlagd examen. Det är den enskildes sak att bedöma om den här typen av krav, inklusive eventuella sanktioner som exempelvis återbetalning vid avtalsbrott, är rimliga.*
- *Krav på arbete vid hemmainstitution eller motsvarande vid återvändandet efter examen. Det är inte lärosätets ansvar att följa upp om kraven följs.*

Kommentar: Dessa krav påverkar inte lärosätets ansvar, det vill säga utbildning och examination. Det är inte lärosätets ansvar att följa upp om den här typen av krav följs, inklusive eventuella sanktioner som exempelvis återbetalning vid avtalsbrott. Det konstateras även att arbetskrav i princip är ett slags återbetalningskrav och att det kan förenas med restriktioner vad gäller befattning och lönenivå.

att SUHF rekommenderar att lärosätena utformar skriftlig information om grundläggande principer för forskarutbildning i Sverige och vid det aktuella lärosätet. Informationen bör delas med potentiell doktorand, huvudhandledare, finansär och institution i god tid före antagning till forskarutbildning.

att SUHF i Forum för internationalisering föreslår till regeringen att Universitets- och högskolerådet ges i uppdrag att utforma en mall för grundläggande information om forskarutbildning i Sverige för potentiella doktorander med stipendieförsörjning från utländska finansärer.

Kommentar: Syftet är att samma information ges vid landets lärosäten och dessutom delas av alla involverade parter före doktorandantagningen.

Den skriftliga informationen bör innehålla grundläggande information om forskarutbildning i Sverige och om villkor för finansiering under utbildningen.

Potentiella doktorander med stipendium bör även informeras om Kammarkollegiets doktorandförsäkring samt eventuella risker som kan finnas i samband med stipendiefinansierad utbildning på forskarnivå i Sverige, till exempel i situationer där det uppstår behov av finansiering av sjukskrivning eller föräldraledighet. Doktoranden ges därmed ett korrekt underlag att bedöma privata försäkringslösningar.

att SUHF arbetar för att Kammarkollegiets nyinförda sjuk- och föräldraförsäkring fortsätter att utvecklas och anpassas till hur stipendiefinansieringen vanligen är utformad.

att SUHF rekommenderar att lärosätena fortlöpande följer upp stipendiefinansierade doktoranders försörjning under utbildningen.

Kommentar: Doktorander med stipendieförsörjning med stöd av utländska finansärer kan hamna i situationer när ett stipendium – utan doktorandens förskyllan- uteblir,

substantiellt förlorar i värde (valutan kraschar) eller uteblir (politiska förvecklingar). Dessa situationer täcks inte av några försäkringar vilket gör att dessa doktorander är särskilt utsatta och att lärosätena därför bör göra fortlöpande uppföljning av försörjningen och ta ansvar för att hitta en bra lösning om problem av detta slag uppstår, till exempel att erbjuda deltidsanställning eller doktorandanställning.

att SUHF rekommenderar att lärosätena i sin antagningsordning anger en lägsta nivå på stipendiet för att anta en doktorand.

Kommentar: Syftet är att skapa goda förutsättningar för doktoranden att kunna genomföra utbildningen på forskarnivå.

Utredaren konstaterar, slutligen, att många lärosäten lägger ner stor möda på att utforma avtal med utländska stipendiefinansiärer och att de efterfrågar ett nationellt samlat grepp. Därför föreslås:

att SUHF arbetar vidare med frågan om handlingsfrihet vad gäller svenska högskolors möjlighet att ingå avtal med utländska finansiärer avseende stipendiefinansiering för utbildning på forskarnivå.

6. Dokument

- Sveriges officiella statistik, Statistiska meddelanden UF 21 SM 1501: Universitet och högskolor. Doktorander och examina på forskarnivå 201, UKÄ och Statistiska centralbyrån, juni 2015
- Ökad handlingsfrihet för statliga lärosäten, en rapport till Stockholm-Uppsala universitetsnätverk, april 2015, Sten Heckscher

7. Bilagor

1. Uppdrag att kartlägga vissa omständigheter kring doktoranders försörjning, presidiebeslut 2015-02-05, dnr 14/077
2. Enkät svar, något förkortade

Bilaga 1: Uppdraget

2015-02-05
Dnr: 14/077
PRESIDIEBESLUT

Uppdrag att kartlägga vissa omständigheter kring doktoranders försörjning

SLU har den 25 november 2014 inkommit till SUHF med en önskan om att SUHF tar upp frågan om doktorander med stipendium som försörjning för forskarutbildning – med krav på återbetalning eller återvändande i stipendiekontrakten (Dnr 14/077).

SLU ser ett stort behov av nationella riktlinjer eftersom:

- svenska lärosäten valt så olika förhållningssätt till kraven från utländska stipendiedonatorer,
- antalet stipendiedoktorander är ganska stort och kan öka ytterligare,
- konflikter med stipendiegivarna kan öka p.g.a. den ändrade svenska lagstiftningen vad gäller möjligheten att söka uppehållstillstånd.

SUHF:s styrelse diskuterade SLU:s önskan vid sitt möte den 12 december och beslöt att inledningsvis ge en person i uppdrag att ansvara för att genomföra en kartläggning av hur eventuellt förekommande återbetalnings- och återvändandekrav hanteras vid svenska lärosäten. Då kartläggningen är genomförd och varit föremål för diskussion kan beslut om ett eventuellt nästa steg med framtagande av riktlinjer fattas.

Till ansvarig för uppdraget att kartlägga hur förekommande återbetalnings- och återvändandekrav hanteras vid svenska lärosäten utses Kerstin Tham, prorektor vid Karolinska institutet. Kerstin Tham får i arbetet stöd av SUHF:s kansli och kan utöver detta knyta till sig de personer hon anser lämpliga för uppdragets genomförande.

Uppdraget ska redovisas för SUHF:s styrelse vid styrelsemötet den 25 augusti 2015.

Enligt uppdrag

Marianne Granfelt
generalsekreterare

Bilaga 2: Enkät svar

Blekinge tekniska högskola

Genomgående i denna enkät: BTH har även inskrivna doktorander med stipendium från SIDA. Avtalen för dessa SIDA-doktorander har vi inte beaktat i denna enkät.

Fråga 1. Ja, avseende finansiering finns reglerna "Lägsta ekonomisk nivå för antagning av doktorander": Lägsta ekonomiska nivå vid antagning ska motsvara utbildningsbidrag minus skatt. För att uppnå examenmålen gäller samma regler för stipendiater som för övriga antagna till forskarnivå.

Fråga 2: a) Känner inte till några sådana krav. b) Årligen måste handledare/examinator kontrollera om doktoranderna har gjort progress enligt studieplan och signera denna rapport (gäller åtminstone någon av doktoranderna med stipendium från Kina). c) Förekommer uppgift från handledare som hört att doktoranden ska tjänstgöra 1-2 år hos bidragsgivaren (handledaren har inte sett avtalet, avser doktorander med stipendium från Kina, har ej information om övriga). d) Inte vetskap. e) Oftast fyra år. Överskrider tiden ska det rapporteras, det verkar som det kan vara möjligt med viss förlängning i särskilda fall (avser doktorander med stipendium från Kina, har ej info om övriga). f) Inte vetskap.

Fråga 3: Denna situation har inte varit aktuell vid BTH, ambitionen är att den inte ska uppkomma. BTH har inte tagit ställning.

Fråga 4: Nej: BTH har kännedom om beloppet omräknat till SEK men lärosätet kontrollerar inte vilken valuta stipendiet betalas ut.

Fråga 5: Stipendiater har stipendium från Brasilien, Pakistan och Kina. Avseende Kina.

Fråga 6: Stipendiaterna utgör drygt 10 % av lärosätets inskrivna doktorander. Med ett undantag finansieras stipendiet av statliga medel.

Fråga 7: Respons från studentkåren: "Ja, vi anser att stipendiefinansierade doktorander måste ges samma ekonomiska och sociala trygghet som anställda doktorander. I nuläget sitter många av dessa doktorander i en allt för otrygg situation, både ekonomiskt och sett till vilka rättigheter de har jämfört med anställda doktorander."

Chalmers tekniska högskola

Fråga 1. 2011 fattade Chalmers rektor ett beslut om att doktorander (med undantag av industri-doktorander och doktorander anställda vid annan högskola) ska anställas med tillfälliga anställningar vid lärosätet. Tre (mycket ovanliga) undantag från detta beslut kan medges: 1. Doktorander som omfattas av s.k. double degree-avtal (särskilda regler kring ersättningsnivå, försäkringsskydd, vistelse mm tillämpas). 2. Doktorander i ett stipendieprogram för forskarstuderande från länder som saknar tillräcklig betalningsförmåga (t.ex. SIDA-projekt, även här tillämpas särskilda regler kring ersättningsnivå, försäkringsskydd etc.). 3. Strategiskt viktiga samarbeten (mycket sällsynta fall). Även här tillämpas särskilda regler kring ersättningsnivå, försäkringsskydd etc.). Undantag beslutas i varje enskilt fall av vicerektor för forskarutbildning.

Fråga 2: Som resultat av beslutet 2011 har Chalmers mycket få stipendiater. I de undantagsfall när stipendiefinansiering beviljas är det alltid kopplat till ett avtal som upprättas med doktorandens universitet i hemlandet. Avtalen reglerar exempelvis hur mycket tid doktoranden förväntas arbeta på respektive lärosäte och frågor som rör forskningsprojekt, handledarskap, disputation. De eventuella krav som stipendiefinansierarna ställer på doktoranderna utgör inte en del av dessa avtal.

Fråga 3: Hanteringen av sådana fall följer samma principer som för en anställd doktorand. Dessa regleras i Chalmers Arbetsordning för forskarutbildning.

Fråga 4: a) Ja, för att kunna beräkna mellanskillnad enligt 4c) nedan. b) Nej. c) Ja. Nivån på doktorandens totala ersättning ska vara likvärdig med den ersättning som en doktorand med anställning får, efter skatt. Extra ekonomiska åtaganden som uppkommer om undantagen med stipendiatanställning används, belastar den aktuella forskargruppen eller institutionen (genom icke-statliga projektmedel).

Fråga 5: Se svar på fråga 1 och 2.

Fråga 6: Sedan beslutet 2011 är stipendiaterna mycket ovanliga. De utgör i dagsläget ungefär 0,9 % av Chalmers totala antal doktorander (10 av 1140).

Fråga 7: Nej. Beslutet från 2011 har inneburit att alla har samma eller likvärdiga förhållanden.

Ersta Sköndal högskola

Ersta Sköndal högskola avstår att besvara bifogad enkät då högskolans forskarutbildning inte har startat än.

Försvarshögskolan

FHS saknar i nuläget rättigheter att utfärda examina på forskarnivå. Därför har vi inte heller några särskilda regler rörande doktorander med försörjning via externt stipendium. De medarbetare vid FHS som bedriver forskarstudier är antagna vid andra svenska och internationella lärosäten.

Gymnastik- och idrottshögskolan

Fråga 1: GIH:s riktlinjer som är beslutade i Forsknings- och forskarutbildningsnämnden säger: I undantagsfall kan ersättning i form av stipendier förekomma vid GIH. Det gäller endast doktorander finansierade med stipendiemedel från fonder i annat land än Sverige. Ansökningsförfarandet jämföras med när en sökande till utbildning på forskarnivå i konkurrens sökt och erhållit finansiering från en svensk forskningsfinansiär. FFN säkerställer att ersättningen ligger i nivå med anställda doktoranders nettolön samt att det stipendiekontrakt som doktoranden undertecknat inte innehåller för nämnden oacceptabla förbehåll. Utöver de riktlinjer som är framskrivna kring stipendiefinansierade doktorander har Forsknings- och forskarutbildningen tolkat Högskoleförordningens 5 kapitel angående anställning som doktorand som att högskolan ska anställa doktoranden i det fall att stipendiet faller bort, dock inte vid indragning av rätt till handledning och andra resurser enligt HF 6 kap 30 §.

Fråga 2: a) Doktorander som har stipendium från CAPES (Brasilien), måste arbeta lika länge i Brasilien efter studietiden som den tid som finansierats av CAPES. En doktorand som är antagen vid GIH kommer alltså måsta arbeta i fyra år i Brasilien efter disputation, om personen inte erhåller ett postdoktorstipendium efter disputation. b) Åtterrapporering av genomförda aktiviteter och progression i utbildningen sker en gång om året för både CAPES och *Fundação para a Ciência e a Tecnologia* (FCT), (Portugal). Doktoranden som skriver rapporten, men intyg från handledare krävs. Båda finansiärerna kräver slutrapport. FCT kräver att doktoranden inom fyra år efter stipendiets upphörande rapporterar att utbildningen är avslutad och avhandlingen är godkänd. c) Det finns ett krav från CAPES på återvändande för att delge brasiliansk forskning de under forskarutbildningen inhämtade kunskaperna. Det finns ingen beskrivning av vad som händer om återvändande inte sker eller om personen inte får arbete i Brasilien efter återvändandet. FCT har inga sådana krav. d) CAPES har inga återbetalningskrav. FCT kan kräva återbetalning av delar av stipendiet för doktorander som uppenbarligen missköter sin utbildning (alltså inte om forskningen inte går enligt planerna eller om doktoranden p.g.a. sjukdom eller annat inte har kunnat genomföra utbildningen). e) CAPES anpassar stipendiets längd till studietiden för den utbildning som doktoranden är antagen till (3-4 år). Om inte studierna avslutats inom exv fyra år kan doktoranden efter ansökan få ytterligare sex månader att avsluta utbildningen. FCT ger stipendier för fyra år utan möjlighet till förlängning. FCT medger en månads semester varje år men möjligheterna att vara exv föräldraledig är små eftersom stipendiet inte kan förlängas. f) CAPES ser gärna att doktoranden genomför studierna vid annat lärosäte än där den är antagen, men det måste göras en ansökan hos bidragsgivaren innan ett sådant utbyte sker. FCT-stipendiaterna måste informera bidragsgivaren om planerade utbyten.

Fråga 3: Varken CAPES eller FCT beskriver en situation enligt HF 6 kap 30 §, indragning av rätt till handledning och andra resurser.

Fråga 4: CAPES anpassar sig till viss del efter levnadsomkostnaderna i det land som utbildningen sker. De som enligt CAPES genomför studierna i ett land med höga levnadsomkostnader kan få upp till € 400 extra utöver normalsumman för stipendiet. FCT har inte olika nivåer på stipendiet utifrån vilket land doktorandstudierna genomförs. FCT har dessutom en klausul om exklusivitet i kontraktet som betyder att högskolan inte kan komplettera doktorandens ersättning så att den ligger i nivå med anställda doktoranders nettolön vid högskolan. Om så sker förlorar doktoranden stipendiet. Konsekvensen är att den aktuella doktoranden i fråga inte kan följa lönetrappan för doktorander vid GIH.

Fråga 5: Brasilien (CAPES) och Portugal (FCT). Inga krav ställs från Brasilianska eller Portugisiska staten.

Fråga 6: 1 maj 2015 var 10 procent (två av tjugo) stipendiater med externa finansiärer.

Fråga 7: Forsknings- och forskarutbildningsnämnden beslutar om de flesta ärenden kring utbildning på forskarnivå vid GIH. Doktorandrepresentanterna i nämnden har en mycket restriktiv hållning till ersättning i form av stipendier för doktorander. De bevakar bl.a. att ansökningsförfarandet sker på samma vis som för doktorander med andra former av anställning och att ersättningen ligger i nivå med anställda doktoranders nettolön.

Fråga 8: GIH ser positivt på SUHF:s kartläggning och att inom ramen för SUHF ta fram riktlinjer kring stipendiefinansiering av doktorander. Det är viktigt att svensk utbildning på forskarnivå är öppen för internationella doktorander, men det är samtidigt viktigt att det tas ett samlat grepp kring de utmaningar det utgör för exempelvis enskilda doktorander och rättssäker myndighetsutövning.

Göteborgs universitet

Fråga 1: Ur Göteborgs universitets doktorandregler: 6.8 Undantag från krav på finansiering genom anställning – anställning som doktorand eller extern anställning – kan göras i särskilda fall och på följande grunder: - Om antagning avser doktorand finansierad via stipendier inom ramen för nationellt eller mellanstatligt bistånds- och kapacitetsuppbyggnadsprogram där stipendier utgår en vedertagen finansieringsform och antagande institution har insyn i hur stipendiet hanteras och betalas ut. - Om antagning avser doktorand finansierad via stipendier inom ramen för ett av Europeiska Unionen finansierat program/motsvarande, där stipendier utgör en vedertagen finansieringsform bland övriga inblandande parter och där krav på finansiering genom anställning skulle utgöra ett hinder för antagande institutions medverkan. Antagande institution ska ha insyn i hur stipendiet hanteras och betalas ut. 6.9 Beslut om att anta sökande till utbildning på forskarnivå med stipendier som finansiering enligt ovanstående regler ska föregås av dokumenterade samtal mellan finansiär och antagande institution om möjligheterna att finansiera via anställning. Institutionen ansvarar för att påvisa för finansiären vilka nackdelar stipendiefinansiering innebär för doktoranden.

Dokumentationen ska bifogas den individuella studieplanen. 6.10 Med dokumentationen som grund kan prefekt efter samråd med dekanus fatta beslut om att anta sökande med stipendiefinansiering under förutsättning att nedanstående villkor är uppfyllda via avtal mellan antagande institution och finansiär. Stipendiefinansierad doktorand ska ges möjlighet att ta del av avtalet innan det undertecknas av parterna. Avtalet ska bifogas den individuella studieplanen. - Stipendiet ligger i nivå med vad som utgår vid anställning som doktorand. Utrymme ska i normalfallet finnas för att successivt öka stipendiet så att det följer de steg som föreskrivs i respektive fakultets avtal om löneinplacering för anställning som doktorand. - Institutionen har tecknat en försäkring via Kammarkollegiet för stipendiefinansierad doktorand. Försäkringen ska gälla då doktorandens stipendium bortfaller på grund av frånvaro från studierna vid sjukdom eller föräldradledighet. Försäkringen ger inte rätt till ersättning om den stipendiefinansierade doktoranden har rätt till motsvarande ersättning enligt någon annan försäkring. - Stipendiefinansierad doktorand har skriftligt informerats om de finansierings- och försäkringsvillkor som gäller under utbildningstiden. 6.11 Doktorander finansierade via stipendier ska ges tillgång till

universitetets företagshälsovård. 6.12 Inom universitetet får inte stipendier inrättas för finansiering av doktoranders utbildningstid.

Fråga 2: Vi antar inte en doktorand om det inte finns en tid- och finansieringsplan på motsvarande 4 års studier på heltid. Stipendiegivaren kan därför inte sätta upp andra tidsbegränsningskrav än dessa. I övrigt är det svårt att svara på, det kan se väldigt olika ut från land till land.

Fråga 3: Då vi inte har haft något sådant fall är det omöjligt att svara på, men det är väl rimligt att anta att stipendiet i sådant fall upphör.

Fråga 4: Vi kontrollerar inte valutan. Dock anger universitetets doktorandregler att: *Stipendiet ska ligga i nivå med vad som utgår vid anställning som doktorand. Utrymme ska i normalfallet finnas för att successivt öka stipendiet så att det följer de steg som föreskrivs i respektive fakultets avtal om löneinplacering för anställning som doktorand.* Få stipendiegivare kan ge så mycket och kompletterande finansiering är i stort sett omöjligt då det inte finns lagliga sätt att betala ut kompletterande finansiering till doktoranden. Universitetets regelverk tillåter inte heller att stipendier inrättas inom universitetet för finansiering av doktoranders utbildningstid.

Fråga 5: Några exempel: Chile, Libyen, Malaysia, Kina, Colombia, Saudiarabien. Även några doktorander från Rwanda som finansieras via SIDA.

Fråga 6: Enligt LADOK har totalt 4 procent av universitetets doktorander stipendiefinansiering. Här finns dock doktorander som ingår i europeiska samarbeten (Traders, Marie Curie m.fl.), vilka inte räknas in i denna grupp som efterfrågas. Hur många av dessa 4 % som har en extern internationell finansiär är dock omöjligt att få fram.

Fråga 7: Studentkåren önskar att all typ av stipendiefinansiering ska upphöra, men om det ändå finns kvar vill de att regelverket kring detta är strikt reglerat.

Fråga 8: All "hantering" av individuella doktorandfrågor ligger på institutionsnivå vilket gör det svårt att få fram svar på detaljnivå över hur det ligger till med stipendiefrågan. Stipendiefrågan är inte en lätt fråga att hantera då villkoren för olika doktorander kan skilja sig åt mycket. Dessutom har vi frågan om EU-doktoranderna, där stipendiering är en vedertagen form för finansiering. Om vi ska vara med på det "tåget" så måste vi helt enkelt acceptera detta eller arbeta på ett annat plan för att få till en annan typ av finansiering för dessa doktorander.

Handelshögskolan i Stockholm

Ej svarat.

Högskolan Dalarna

Enligt Antagningsordning för utbildning på forskarnivå regleras att "...de enda möjligheterna att antas till forskarutbildning att antingen ha en anställning som doktorand eller inneha annan anställning där det finns sådana villkor att forskarutbildning kan bedrivas". Stipendiefinansiering tillämpas således inte för doktorander antagna vid lärosätet. Inte heller är sådana doktorander som är anställda vid Högskolan Dalarna men antagna vid andra lärosäten stipendiefinansierade, utan har anställning som doktorand eller är företags/kommundoktorander. Eftersom det inte förekommer några stipendiefinansierade doktorander finns inga särskilda regler för stipendiater.

Högskolan i Borås

Fråga 1: När det gäller själva forskarutbildningen finns inga skillnader, alla doktorander följer samma allmänna studieplan. Däremot har högskolan fastställt styrdokumentet Regler om studiefinansiering av forskarutbildning till doktorander vid Högskolan i Borås. Det innehåller regler om finansiering genom anställning vid högskolan eller annan arbetsgivare samt stipendier.

Fråga 2: Krav på arbetsprestation efter utbildningen förekommer. Årlig återrapportering gäller i alla fall för 1 av våra doktorander med stipendium. Information om prestation och progression efterfrågas. Om det finns krav på arbetsprestation efter disputation så inkluderar det återvändande. Vi vet inte vad som händer om doktoranden inte återvänder. Okänt om det kan uppstå krav på återbetalning. Tidsbegränsningen brukar vara 4 år. Några andra formulerade begränsningar har vi inte erfart.

Fråga 3: Det görs ingen skillnad på hantering av doktoranden vad gäller avskiljande som skulle bero på källan av finansiering.

Fråga 4: Här har det varit lite olika hantering inom högskolan. En institution har inte haft kompletterad finansiering, medan en annan stöttat upp med mellanskillnaden upp till ett visst belopp i månaden. Tidigare har hänvisning gjorts till norm enligt Svenska Institutet. Vi kontrollerar inte i vilken valuta stipendiet betalas ut. I ett fall kontrollerades stipendiet mycket noggrant av Migrationsverket, utöver vår koll.

Fråga 5: Högskolan i Borås har tagit emot doktorander med stipendier från Pakistan, Thailand, Nigeria, Indonesien, Iran och Brasilien. De olika ländernas krav på stipendierna vet vi ingenting mer om än krav på att studierna inte ska pågå i mer än 4 år.

Fråga 6: I två av högskolans fyra forskarutbildningsområden finns doktorander finansierade via stipendier från externa internationell finansiär med fördelningen: 2 av 17 doktorander (11 %) samt 7 av 21 doktorander (33 %).

Fråga 7: Ja, det har funnits synpunkter. Det som diskuterats har bl a varit de ekonomiska villkoren och risken för "A- respektive B-doktorander".

Fråga 8: Högskolan vill helst att alla doktorander ska ha doktorandanställning, det är ditåt vi strävar, men efter förfrågan och sedvanlig granskning har vi sett att det ändå kan vara något positivt med stipendiedoktorander då ekonomin inte lätt tillåter fullt finansierade anställningar. Vi vill gärna också upprätthålla en internationell doktorandmiljö.

Högskolan i Gävle

Högskolan i Gävle har för närvarande ingen stipendiefinansierad utbildning på forskarnivå.

Högskolan i Halmstad

Fråga 1: Utdrag ur antagningsordningen: "Kravet på studiefinansiering för hela forskarutbildningstiden innebär att akademien ska bedöma att det är möjligt att finansiera doktoranden genom anställning eller annan finansiering samt att resurser för handledning är säkerställda. Dessutom får person antas till utbildning på forskarnivå om resurser för handledning och godtagbara studievillkor i övrigt finns och om den sökande har annan form av finansiering, t.ex. stipendium, finansiering av annan huvudman (t.ex. industridoktorander) eller yrkesverksamhet som kan kombineras med forskarstudierna. Vid bedömningen av "annan form av finansiering" är det akademien där den forskningsmiljö är förlagd där utbildningen skall ske som har ansvaret för att bedömningen baseras på ett tillfredsställande underlag. Antagning får ske om akademien finner att studiefinansieringen kan säkras under hela forskarutbildningstiden. Förändras eller upphör de ekonomiska grunderna under forskarutbildningstiden ansvarar akademien för att förutsättningar för fortsatt forskarutbildningsfinansiering skapas."

Fråga 2: Högskolan i Halmstad har i nuläget en doktorand som är stipendiefinansierad. a) Inga krav angående arbetsprestationer före/och eller utbildningen på forskarnivå. b) Av stipendieintyget framgår inte när återrapportering ska ske eller av vem. c) Av stipendieintyget framgår inte krav för återvändande till hemlandet. d) Doktoranden ett "stipendielån", som inte behöver betalas tillbaka om utbildningen genomförs enligt finansiärens krav. Om doktoranden inte når upp till kraven måste delar av lånet återbetalas under en 15 årsperiod. e) Tidsbegränsat till 4 år. f) Det framgår inte andra krav.

Fråga 3: Ingen erfarenhet/stöd i riktlinjer av denna situation men utifrån de krav som finns på stipendiaten gör detta stipendiaten återbetalningsskyldig till stipendiefinansiären.

Fråga 4: Vid bedömningen av stipendiefinansierad forskarutbildning är det akademien där den forskningsmiljö är förlagd där utbildningen ska ske som har ansvaret för att bedömningen baseras på ett tillfredsställande underlag (där valuta bör framgå). Det är akademins uppgift att se till så att stipendiet ligger på en godtagbar nivå alternativt kompletterar med ytterligare finansiering vid behov.

Fråga 5: Som nämnt ovan har högskolan endast en doktorand från Colombia som finansieras via stipendier. Framöver kommer det inkomma doktorander från Brasilien som förmodligen finansieras via stipendier.

Fråga 6: En antagen doktorand som har försörjning genom stipendium, vilket innebär knappt två procent av det totala antalet doktorander.

Fråga 7: Frågan skickades ut till en doktorandförening vid Högskolan i Halmstad som till Studentkåren. På grund av tidsbrist hann svar ej komma in.

Högskolan i Jönköping (med fackhögskolorna JIBS, JTH, HLK och HHJ)

Fråga 1: Nej.

Fråga 2: (JIBS) 6 doktorander via SIDA. SIDAs regler gäller.

Fråga 3: (JIBS) Reglerat via SIDA-avtal.

Fråga 4: (JIBS) Stipendiet ska täcka fulla forskarstudier med lönenivå likt övriga doktorander. (HHJ) Stipendiet ska täcka för fulla forskarstudier, men vi kan bidra med kompletterande stöd.

Fråga 5: (JIBS) Ex. Pakistan och Columbia men det är ej land utan stipendiets utformning samt hemuniversitet som avgör. Stipendiet ska täcka fulla forskarstudier med lönenivå likt övriga doktorander. (HHJ) Kina och Singapore: Hemuniversitet ska täcka för fulla forskarstudier med lönenivå likt övriga doktorander.

Fråga 6: (JIBS, HHJ) Endast ett fåtal. (JTH, HLK) Inga doktorander med stipendiefinansiering.

Fråga 7: Nej.

Högskolan i Skövde

Högskolan har endast en examensrätt på forskarnivå, informationsteknologi. Grunden för antagning är att den forskarstuderande har en anställning. Detta uttrycks i gällande antagningsordning: "Forskarstuderande anställs vid Högskolan eller har finansiering genom lön från annan arbetsgivare." Som en konsekvens av detta antas inga forskarskarstuderande med stipendier som finansiering.

Högskolan Väst

Fråga 1: Vi har inga doktorander som försörjs via externa stipendier och vi har som generell policy att undvika finansiering genom stipendier. Detta gäller både internationella och nationella stipendier. Ibland får vi förfrågningar från potentiella doktorander gällande finansiering via externa stipendier, dock har vi ännu inte fått några skarpa förfrågningar. I nuläget överväger vi inte heller att ta in stipendie-doktorander, även om vi skulle få en skarp förfrågan, utifrån mänskliga rättigheter och att vi anser att doktoranderna inskrivna på Högskolan Väst ska ha en likvärdig situation.

Fråga 8: Högskolan Väst anser att det skulle underlätta om det fanns en gemensam hållning mellan Sveriges lärosäten i dessa frågor.

Högskolan Kristianstad

Fråga 1: Högskolan Kristianstad har inte examensrätt för forskarnivå. Vi har doktorander som är inskrivna vid andra lärosäten men ingen av dem är stipendiefinansierad.

Karlstads universitet

Fråga 1: Enligt antagningsordning för utbildning på forskarnivå framgår att det råder stark restriktivitet för antagning av forskarstuderade med försörjning via externt stipendium. Rektor fattar beslut om eventuell sådan antagning. Om rektor fattar beslut om sådan antagning ska finansieringen motsvara minst nivån för anställning som doktorand. Utöver detta ska fakultetsnämnden pröva och säkerställa att motsvarande sociala trygghet ges för alla doktorander.

Fråga 2: Tre stipendiefinansierade doktorander antogs dock innan kraven skärptes. De är finansierade med stipendium från företag i Kina. Enligt avtal framgår: a) Doktoranderna förbinds att arbeta i företaget 3 år respektive 5 år efter disputation. b) Doktoranden ska rapportera årligen till bidragsgivaren. c) Doktoranden kan bli skadeståndsskyldig med 20 % av hela det erhållna beloppet om doktoranden inte återvänder inom en månad efter avslutade studier. Skulle doktoranden stanna över tre månader efter avslutade studier kan doktoranden bli återbetalningsskyldig för hela det erhållna beloppet plus skadestånd om 30% av beloppet. d) Om doktoranden bryter avtalet kan doktoranden bli återbetalningsskyldig för hela det erhållna beloppet plus skadestånd om 30 % av beloppet. Doktorandens far är borgenär och kan bli skyldig att betala beloppet om doktoranden inte gör det själv. Exempel: *Party C (pappan) consent to responsible for compensation under the situation that Party B (doktoranden) has breach the agreement while fail to or inadequate to take the economic responsibility under the Article 10.* e) 4 år heltid. f) -.

Fråga 3: Det kan innebära att stipendiaten (pappan) blir återbetalningsskyldig.

Fråga 4: KaU kontrollerar inte vilken valuta som stipendiet betalas ut i. Stipendiet ska motsvara doktorandlön enligt doktorandstege (lokalt avtal om lönesättning för doktorander).

Fråga 5: Restriktivitet gäller. Prövas från fall till fall.

Fråga 6: Av 292 doktorander är tre finansierade via stipendium från extern internationell finansör.

Fråga 7: Doktorandsektionens hållning är den samma som universitetets: Att stipendiefinansiering generellt ska nyttjas ytterst restriktivt. I förekommande fall är det enormt viktigt att berörd fakultet tar ansvar för och säkrar upp den externt stipendiefinansierade doktorandens anställningsvillkor och sociala skyddsnät (exempelvis i form av rätt till sjukpenning, föräldraledighet osv).

Karolinska institutet

Fråga 1: Ja. Om stipendiet är lägre än de s.k. försörjningsnivåerna måste kompletterande ersättning betalas ut (handedaren är ansvarig). Försörjningsnivåerna är t.o.m. 2016-06-30 baserade på 1 år med utbildningsbidrag och 3 år enligt de lägsta nivåerna i lokala löneavtal för doktorandanställning. Därefter baserade på lönenivåer i 4 år. Den kompletterande ersättningen kan antingen vara en anställning på deltid eller att ett tilläggsstipendium inrättas. Följande villkor gäller för tilläggsstipendier: Doktoranden är antagen till utbildning på forskarnivå vid KI. Doktoranden har ett externt stipendium som täcker minst 50% av den lägsta försörjningsnivån för doktorander på KI. Tilläggsstipendiet får inrättas för 4 år eller så länge det externa stipendiet löper. Tilläggsstipendium får inte kombineras med någon anställning vid KI. Följande villkor gäller generellt för stipendier: Stipendium får endast inrättas av medel från externa finansörer som skriftligen godkänt medlens användning för utbetalning av stipendium. Statsanslag får inte användas. Stipendium får ej ges till person som inom en tvåårsperiod före första stipendieutbetalningen har mottagit lön eller arvode från KI. Doktorander som har fått ett stipendium genom en konkurrensutsatt process får antas till forskarutbildning utan att platsen först måste utannonseras.

Fråga 2: I de flesta fall hanteras allt av forskargrupperna utan att fakultetsnivån är inblandad. Det finns inga fastställda riktlinjer. a) Det förekommer krav på att doktoranden efter avlagd examen ska återvända och arbeta ett antal år i hemlandet. b) Oklart om krav om åiterrapportering framgår i avtalen mellan stipendiegivaren och stipendiaten men det förekommer att stipendiegivaren kontaktar doktoranden och även handledare för att informera om kravet på återvändande, varvid doktoranden och även handledare ger information om hur forskarutbildningen fortlöper. Åiterrapporteringen förefaller i dessa fall inte vara strukturerad, utan snarare ad hoc. Inom KI:s samarbete med A*Star i Singapore ingår en rapportering vartannat år avseende programmet i helhet, varvid rapportering kring studenternas utbildning ingår. c) Det förekommer. KI har dock inte tillgång till avtalen/ villkoren eftersom överenskommelsen är mellan stipendiaten och stipendiegivaren. Stipendiater med stipendium från Higher Education Commission (HEC) i Pakistan, blir återbetalningsskyldiga om kravet på återvändande inte uppfylls. d) Det förekommer. e) Det förekommer. f) Vet ej. Exempel på villkor, baserat på skrivelse från Pakistans ambassad till KI, med syfte att informera om villkoren som gäller för stipendiater med stipendium från HEC: – stipendiaterna är skyldiga att slutföra sin forskarutbildning inom den stipulerade tidsramen (ordinarie tid förefaller vara 3 år) och återvända till Pakistan omedelbart efter examen, samt att de är skyldiga att arbeta i Pakistan under 5 år efter examen. – att om en stipendiat behöver mer tid för att slutföra sin examen så måste de tillhandahålla en rekommendation från handledare samt intyg om annan finansiering, varefter HEC gör en bedömning om förlängning av den stipulerade tidsramen för stipendiaten att slutföra sin examen. – att stipendiaterna inte får arbeta (varken mot ersättning eller oavlönat) under tiden i Sverige och att om en stipendiat vid stipendiets slut inte kan försörja sig så måste personen återvända till Pakistan för att slutföra sin examen på distans.

Fråga 3: Ur Regler och Anvisningar/Indragning av resurser för doktorand vid Karolinska Institutet: Om en doktorand uppbär externa stipendier för att bedriva utbildning på forskarnivå ska KI informera den externa stipendiegivaren att beslut om att dra in resurserna har fattats. Enligt stipendiereglerna kan KI dra tillbaka icke utbetalda stipendiemedel, s.k. tilläggsstipendier för doktorand, om doktoranden missköter sina studier enligt den individuella studieplanen. Det har aldrig varit aktuellt att dra in resurserna för en stipendiat så det har aldrig prövats.

Fråga 4: Det finns inga riktlinjer och ingen central kontroll görs. Det finns ingen minimumnivå för stipendiet, men institutionen måste ge en kompletterande ersättning om nivån är för låg.

Fråga 5: KI har svårt att söka ut information baserat på land i kombination med stipendiefinansiering. KI har inte tillgång till avtalen som tecknas mellan stipendiaten och stipendiegivaren varför KI inte har någon översikt över vilka krav respektive land ställer. Exempel på formella samarbeten där stipendiefinansiering kan ingå; KI ett samarbete med A*STAR, Singapore varvid ett antal studenter från Singapore som antagits till A*STARs stipendieprogram AGS kan söka och antas till forskarutbildning vid KI och där studenterna efter avslutad utbildning ska återvända till Singapore för att arbeta ett antal år. KI har även ett samarbete med NTU Singapore men där ingår inte längre något krav om återvändande. KI kommer eventuellt att ingå formella samarbeten med Chinese Scholarship Council rörande stipendier för masterstudenter, doktorander, post-docs samt med Indonesia Endowment Fund for Education. Indonesian Endowment Fund for Education (LPDP) tillämpar något slags krav om återvändande eller liknande.

Fråga 6: Den enda statistik som finns att tillgå är Ladok-data som baseras på doktorandernas egen rapportering. Under höstterminen 2014 angav 222 doktorander av 2206 (10%) att de helt eller delvis finansierades av externa stipendier. Det går inte att söka ut om det är internationella stipendier eller ej. Om man exkluderar de som angett att stipendiet bidrar till mindre än 50% av försörjningen återstår 147 st. Om man även tar bort de som bedriver studier på deltid (de utländska stipendiaterna studerar företrädesvis på heltid) finns 82 st kvar. Enligt personalavdelningens lista för betalning av försäkring hos Kammarkollegiet finns det 78 heltidsstipendiater och 8 på deltid.

Fråga 7: Doktorandombudsmannen vid KI meddelar att inget ärende med denna problematik har hamnat där varför det inte funnits anledning att fullt sätta sig in i frågan, men att man känner till olika varianter på krav på tjänstgöring i hemlandet ett antal år, samt återbetalningsskyldighet om

stipendiaten inte återvänder med tänkt examina. Doktorandombudsmannen meddelar att detta är villkor som känns mycket främmande i Sverige samt att det är välkommet att man tar ställning till dessa stipendier och har full information om villkoren redan innan de godtas som finansieringskälla och inte först när problem uppstår som det lätt blir.

Fråga 8: Vid KI är rekrytering och antagning av doktorand helt delegerat till de 22 institutionerna. Det gör att det saknas en överblick över många av dessa frågor. Information om antal doktorander med internationella stipendier borde gå att få från Kammarkollegiet där antal försäkringar borde spegla förekomsten på olika lärosäten. Det är kanske lämpligare att detta görs av SUHF istället för att de får ett antal förfrågningar från många lärosäten. Universitets- och Höskolerådet har eventuellt också överenskommelser med stipendiegivare med återvändandekrav eller liknande.

Konstfack

Fråga 1: Konstfack har inte examenstillstånd för forskarutbildning utan samverkar med andra svenska och utländska lärosäten för att kunna erbjuda forskarutbildning. Konstfack har en doktorand inskriven vid KTH som i huvudsak har varit finansierad av stipendiemedel. På grund av problem med försäkringar och doktorandens ojämlika anställningsvillkor jämfört med andra doktorander kommer Konstfack framöver inte att tillåta stipendiemedel som finansieringskälla.

Fråga 2: Nedanstående gäller den doktorand som omnämns under fråga 1. a) Nej, b) Ja. All återrapportering har skötts av doktoranden. c) Nej. d) Nej. e) Ja. Finansieringen täckte enbart fyra år. f) Nej.

Kungliga Konsthögskolan

Fråga 1: Kungl. Konsthögskolan har fem doktorander och ingen av dem försörjs via externt stipendium. Kungl. Konsthögskolan har upprättat regler för de fall där någon form av extern, och redan vid annat nationellt eller internationellt lärosäte, antagen doktorand ansöker om samarbete med KKH under sin forskarutbildning. Se artikel "Samarbeten i samband med doktorandstudier".

Fråga 7: Frågan har ännu inte varit aktuell och därmed inte lyfts vid Kungl. Konsthögskolan.

Kungliga Musikhögskolan i Stockholm

KMH har inga stipendiefinansierade doktorander.

Kungliga Tekniska högskolan

Fråga 1: KTH-gemensamma regler finns.

Fråga 2: a) Se fråga 5.b) Ekonomisk återrapportering från KTH till Sida respektive Världsbanken varje år inom sandwichprogram. Stipendiefinansierade doktorander ska vanligtvis fylla i ett årligt utvärderingsformulär vilket görs med huvudhandledarens godkännande. Vid den senaste omgången av Chinese Scholarship Council (CSC) doktorander infördes ett online system där handledaren loggar in och rapporterar doktorandernas utveckling. Informationen som efterfrågas är en förenklad version av innehållet i den individuella studieplanen såsom utveckling under senaste året, prestationer i procent eller poäng, planering för nästa år samt en utvärdering av doktorandens prestationer hittills. c) Beror på typ av stipendium. Även inom samma regering finns det olika krav efter uttagen examen. CSC-stipendier förväntas åka tillbaka till Kina och bidra till deras tidigare institution någon gång under deras framtida karriär (definieras inte vidare). Stipendier från Malaysia förväntas åka tillbaka till hemlandet och undervisa vid deras heminstitution. Indonesiska stipendier är relativt fria. Det är inte bindande för dem att återvända men det uppmuntras, men det är mer kopplat till typ av stipendium, snarare än till specifika länder. Se även svar vid fråga 5.d) Ingen uppgift om att detta förekommer, snarare är detta kopplat till finansieringen. e) När det gäller tidsbegränsningskrav är den ekonomiska tilldelningen låst till de år som avhandlingen planeras att slutföras under. Detta kan ibland ställa till problem när tidsplanerna spricker och det inte finns några medel kvar till disputationen. Då får vi skjuta till egna KTH-medel. f) Inga avtal finns som begränsar var stipendiaterna kan resa under studietiden, viktigt för att stipendier ska kunna delta i konferenser världen runt.

Fråga 3: Enligt vår erfarenhet har det endast hänt vid ett par tillfällen. I de fallen har vi innan gjort allt som stått i vår makt att via studenten och finansören undersöka vilka villkor finansören och landet har och vilken situation studenten befunnit sig i.

Fråga 4: Valutakontroll och omräkning till svenska kronor görs för att säkerställa att KTH:s interna regelverk följs. KTH kräver att stipendienivån vid antagning ska vara i nivå med Svenska Institutets stipendienivå för forskarstuderande. I de fall tilltänkt doktorand med stipendium inte uppnår minimikrav om f.n. 15000 kr/månad kan om extern finansiering finns tilläggsstipendium utbetalas. I vissa andra fall får stipendiater utföra enkla administrativa uppdrag eller assistans i undervisningen, vilket de får ersättning för i form av lön. Uppdragen är alltid sidoordnade till forskarutbildningen och avgränsade till max 20% av heltid och under max 2 år inom en femårsperiod (enl. LAS). En del stipendiater får utbetalt i euro t.ex. Erasmus Mundus som använder aktuell kurs vid varje utbetalning.

Fråga 5: Sverige, Kina (CSC avtalet), Pakistan, Turkiet, Iran, Bolivia, Thailand, Ryssland, Egypten, Frankrike, Moldavien, Indien, Indonesien, Kurdistan, Botswana, Uganda, Irak, Libyen, Sri Lanka, Tanzania, Mocambique, Kazakstan. För tex. Erasmus Mundus India 4EU2 finns krav på adekvata resultat. De ska följa studieplanen och inte lämna universitetet för annat än ledigheter, konferenser o dyl. Underförstått är att de ska åka tillbaka till sitt hemland för att tillföra landet den kunskap de erhållit. Stipendiet kan avslutas om doktoranden inte följer kontraktet och klarar studierna. Om detta händer kan de bli återbetalningsskyldiga helt eller delvis. Vid återkomst till Pakistan har de förbundit sig att undervisa i 5 år. Krav på att forskarstuderande ska återvända till Kina finns efter avslutad examen. Inga av finansörerna till tilläggsstipendierna har några motkrav. Enskild doktorand haft krav på sig att tillbringa del av året i hemlandet för undervisning (Sri Lanka).

Fråga 6: Ca 13%.

Fråga 7: Det finns.

Linköpings universitet (sammanställt svar från fem institutioner)

Fråga 1: Svar: ja dock. Olika från olika Institutioner (1-3 nedan, som svarat): 1. Från Kina, Krav på 4 år. 2. Indonesien 4 år. 3. Alla sökande till forskarutbildningen ska genomgå samma kvalitetsgranskning och alla tjänster ska utlysas.

Fråga 2:

Institution 1: a) Master före antagning till forskarutbildning. Om de är klara i tid får de en fast tjänst på hemuniversitet. Detta ingår i överenskommelse mellan SIDA och hemuniversitet i Bolivia. b) Återrapporterar årligen till SIDA vad vi gör med pengarna. Revisor granskar. c) Se punkt A. Incitament för att återvända till hemlandet. d) Om ej doktorandexamen så föreligger troligtvis krav på återbetalning. Vi har inga konkreta exempel på detta. e) Har som regel tid till förfogande för uppdraget motsvarande en normal doktorandperiod. Vi som institution har dock sällan full insyn i den överenskommelse (förutom de ekonomiska resurser som finns till förfogande) om tid som ligger till grund vistelsen. f) Inga. Kina. 4 år därefter måste de återvända hem. Finansieras av staten. Indonesien. Samma ovan. Iran. Måste återvända om de inte kan "köpa sig fria". Krav på 4 år är bevisligen inte lika hårt. Finansiering dock 4 år.

Ex. pakistanskt statligt stipendium: a) Ja. b) Årliga rapporter. Inrapportering görs av föreståndaren för forskningsmiljön. Önskar se doktorandens progression. c) Pakistan krävde att en doktorand skulle återvända hem för ett visst antal år. Den nydisputerade har dock inte återvänt. d) Doktoranden blir personligen skyldig i de fall som återbetalning är aktuell. e) Pengarna gavs för en viss tid. f) Ja, detta förbud förekom. Vi motsade oss dock detta, eftersom utlandserfarenhet (t.ex. konferenser) ingår i vår forskarutbildning.

Svar från institution 3: a) Nej, inte till vår kännedom. b) Huvudhandledaren är i kontraktet utpekad som ansvarig för kontakterna med bidragsgivaren, men omfattningen är inte reglerad. c) Inget sådant krav till vår kännedom. d) Inget återbetalningskrav enligt kontraktet. e) Kontraktet anger att normalstudietid är

fyra år, men att stipendiet ska fortsätta att betalas ut med samma belopp ifall studietiden skulle behöva förlängas. f) Inte mer än vad Migrationsverket emellanåt ställer till med.

Fråga 3: Det har vi ingen kännedom om. /Aldrig aktuellt./ Finns enligt kontraktet inget krav på doktoranden om något sådant skulle ske.

Fråga 4: Nej. Ja, om stipendiet går igenom vårt ekonomihanteringssystem. ITN kräver att stipendiebeloppet motsvarar viss summa i svenska kronor, och att den skall följa SI:s nivå.

Fråga 5: 1) Bolivia, Kina, Iran, Indonesien. 2) Pakistan, Sudan. 3) Sudan: Det har skett en uttagningsprocess, men vi ser endast resultatet.

Fråga 6: Förekommer sällan.

Fråga 7: Inte vad vi känner till.

Linnéuniversitetet

Fråga 1: I Lokala regler för utbildning på forskarnivå finns ett särskilt stycke som reglerar det som gäller för extern stipendiefinansiering: "Den sökande kan antas till utbildning på forskarnivå om stipendiet täcker hela utbildningstiden och uppgår till lägst 30 % av gällande prisbasbelopp, per månad (prisbasbeloppet revideras årligen). Fakulteten ansvarar för att det finns full kostnadstäckning för handledare, lokaler, utrustning och eventuella laborationskostnader, andra kringkostnader (så kallad ryggsäck) etc., om dessa inte kan täckas av den sökande eller av stipendiet." Alla fakulteter där detta förekommer har utarbetat egna fakultetsövergripande riktlinjer och de andra kommer att göra så, där det inte finns riktlinjer idag har man fastställt mer detaljerade riktlinjer vid de enskilda tillfällena.

Fråga 2: Återrapporteringskrav kan finnas men annars är den generella hållningen från fakulteterna att det får inte finnas den typen av krav – de forskarstuderande som kommer med extern finansiering ska studera på lika villkor som övriga forskarstuderande, t ex Fakulteten för hälso- och livsvetenskap riktlinjer för antagning...: "Antagning av studeranden ska inte ske när stipendiet innehåller villkor som innebär att mottagaren riskerar att bli återbetalningsskyldig."

Fråga 3: Ska inte vara någon skillnad mot andra forskarstuderande.

Fråga 4: Från Regeldokumentet: "Den sökande kan antas till utbildning på forskarnivå om stipendiet täcker hela utbildningstiden och uppgår till lägst 30 % av gällande prisbasbelopp, per månad (prisbasbeloppet revideras årligen). Fakulteten ansvarar för att det finns full kostnadstäckning för handledare, lokaler, utrustning och eventuella laborationskostnader, andra kringkostnader (så kallad ryggsäck) etc., om dessa inte kan täckas av den sökande eller av stipendiet." Respektive fakultet ser till att det blir som ovan och lägger till egna krav om det behövs. Tittar på pris-bas-index och just nu ligger den nivån på ca 13000 SEK/mån. Ingen fakultet har för avsikt att lämna doktoranden "i sticket" utan anser det viktigt att doktoranden har goda förhållanden och kan slutföra sin utbildning.

Fråga 5: Just nu finns det en doktorand från Kina och där finns inga krav ställda och så ett par doktorander från Tanzania men där är förhållandena annorlunda eftersom de är anställda som adjunkter vid universitetet i Dar-El-Salaam, har lön samt stipendium och gör en kompetensförstärkning vid Lnu.

Fråga 6: Mycket liten just nu men det varierar.

Fråga 7: Linnéstudenterna anser generellt att "samtliga doktorander ska ha en anställning från första dagen med en skälig lön". Det är det långsiktiga målet. Inom ramarna för nuvarande system, där stipendiedoktorander antas, tycker vi att de regler som finns kring stipendiefinansiering är bra överlag. Men följande tillägg vore önskvärt till avsnittet om stipendiefinansiering i de lokala reglerna för utbildning på forskarnivå: "Skulle försörjningen för en stipendiefinansierad doktorand falla bort under

studietiden, utan doktorandens egen förskyllan, ansvarar doktorandens fakultet för att försörjningen tryggas för den återstående studietiden." Linnéstudenterna ser att ett sådant tillägg (eller motsvarande) skulle utgöra ett ytterligare skydd för stipendiefinansierade doktorander.

Fråga 8: Bilagt finns Lnu:s lokala regler samt FHL:s riktlinjer.

Luleå tekniska universitet

Fråga 1: LTU har fastställda regler för inrättande och tilldelning av stipendium. Dessa berör också hantering av doktorander med försörjning via externt stipendium.

Fråga 2: LTU har ingen uppföljning av de krav som frågan avser. Arbetsprestationer, återrapporteringskrav och krav på återvändande efter avslutade studier är ett åtagande mellan doktoranden och bidragsgivaren. LTU bedömer att det inte kan uteslutas att denna typ av krav förekommer.

Fråga 3: Bedömning om avskiljande enligt HF 6 kap 30 § görs utan hänsyn till vilken finansieringsform doktoranden har.

Fråga 4: Nej.

Fråga 5: Sammanställning över vilka länder som LTU tar emot doktorander från saknas.

Fråga 6: En mycket liten del av lärosätets doktorander är finansierade från extern internationell finansiär. LTU hade 586 antagna doktorander, enligt årsredovisningen för 2014. Lärosätet bedömer att max 10 av dessa finansieras via stipendier från extern internationell finansiär.

Fråga 7: Doktorandombudsmannen vid LTU (Johan Carlson, professor) svarar: LTU har förhållandevis få stipendiefinansierade doktorander, men i förhållande till andelen av det totala antalet doktorander är de överrepresenterade bland ärenden hos doktorandombudsmannen. Långt ifrån alla ärenden är dock allvarliga utan rör oftare frågor som är gemensamma med utländska doktorander, som inte direkt är kopplade till LTU. Det kan vara frågor om uppehållstillstånd, sjukförsäkringar, föräldrapenning m.m. Ett fåtal ärenden handlar om att de utnyttjats för eller blivit ombedda att utföra institutionstjänstgöring. Mitt intryck är att dessa fall är få och ofta är det frågan om okunskap snarare än att medvetet utnyttja stipendiat. Sammantaget är dock stipendiernas situation så pass utsatt ändå att jag inte alls anser att det är en finansieringsform som bör tillämpas för forskarutbildning.

Fråga 8: Enligt LTU:s regelverk för hantering av doktorander med försörjningsform stipendier ska dessa tillämpas restriktivt. Lärosätet ska verka för att i första hand anta doktorander med anställning. Regelverket för hantering av stipendier är många gånger diffust och juridiskt oprövat och den enskilde doktoranden riskerar att missgynnas avseende t ex sjukförsäkring, föräldrapenning.

Lunds universitet

Fråga 1: Vid Lunds universitet finns bestämmelser rörande doktorander med försörjning med externt stipendium i två styrdokument: 1. Antagningsordning för utbildning på forskarnivå och i 2. Policy och föreskrifter gällande stipendiefinansiering för försörjning under utbildning eller för förkovran efter avlagd doktorsexamen.

1. Antagningsordning för utbildning på forskarnivå: Universitetets antagningsordning för utbildning på forskarnivå innehåller bestämmelser för studiefinansieringen. Här finns preciserade bestämmelser för externa stipendier som studiefinansiering i utbildning på forskarnivå. "3.1.1. Stipendium: Vid Lunds universitet används primärt doktorandanställning som studiefinansiering i utbildning på forskarnivå, men det är även tillåtet att använda externt stipendium - d.v.s. stipendium som inrättas av annan aktör än Lunds universitet. En skriftlig överenskommelse mellan finansiär och stipendiat (doktoranden) ska biläggas den individuella studieplanen. Externt stipendium får inte vara förenat med krav från finansiären på arbetsprestationer under doktorandens utbildning på forskarnivå.

Doktorand ska ges skriftlig information om innebörden av stipendiefinansiering vad gäller bl.a. försäkringar, ledighet, sjukdom och liknande. Denna information ska lämnas till den blivande doktoranden innan beslut om antagning fattas. Informationen ska även inkludera information om vilken typ av försäkringar doktoranden ansvarar för att teckna själv. Doktoranden ska skriftligen bekräfta att informationen mottagits. Vid s.k. annan studiefinansiering (stipendier ingår i denna kategori) ska finansieringens omfattning motsvara minst 28 procent av prisbasbeloppet. Fakultetsstyrelsen ansvarar för att en noggrann prövning av studiefinansieringen genomförs. Liksom vid all antagning till utbildning på forskarnivå får antagning med annan finansiering ej ske om handledning och andra resurser är nödvändiga för befintliga doktorander. Skulle finansieringen bortfalla under studietiden av anledning som ligger utanför doktorandens kontroll, har fakulteten en skyldighet att anställa doktoranden för den resterande studietiden. Detta gäller dock inte vid beslut om indragning av resurser enligt 6 kap. 30 § HF.”

2. Policy och föreskrifter gällande stipendiefinansiering för försörjning under utbildning eller för förkovran efter avlagd doktorsexamen: ”Stipendier under forskarutbildning ska så långt möjligt undvikas. Strävan ska vara att minska stipendiefinansiering till fördel för anställning som doktorand. Vid kontakter med finansiärer ska fördelarna med anställning påtalas. I de fall stipendiefinansiering ändå förekommer bör överenskommelse träffas med finansiären om att stipendiet ska kunna förlängas för att säkerställa doktorandens utbildning vid eventuell sjukdom eller föräldraledighet. Sådan överenskommelse bör träffas i samband med att överenskommelse om stipendiefinansiering görs. Därutöver bör överenskommelsen omfatta en successiv ökning av stipendiets storlek i analogi med den löneökning som anställda doktorander får. I diskussioner om finansiering ska även vikten av ekonomiskt stöd för försäkringar påtalas. Mottagaren av stipendiet (ska) under vistelsen vid Lunds universitet så långt möjligt behandlas likvärdigt och ha förhållanden likvärdiga jämfört med studenter/forskare i motsvarande situation men med annan finansiering.”

Universitetets föreskrifter: ”Stipendium får inte utgöra ersättning för arbete för universitetets räkning. Stipendium får endast inrättas för person antagen till utbildning (dock inte på forskarnivå) eller för förkovran inom forskning efter avlagd doktorsexamen. Stipendier som universitetet inrättar ska ledigförklaras. Ersättning utöver stipendium får utgå endast för kostnader som hänger samman med utbildningens genomförande t.ex. resor till konferens. Stipendier får inte inrättas för utbildning på forskarnivå. Medel från statsbudgeten får inte finansiera stipendier för utbildning på forskarnivå. I det sammanhanget avses såväl medel på anslag för forskning och forskarutbildning som andra statliga medel som fördelas via en statlig myndighet. Doktorander får antas till forskarutbildning med externt stipendium. Beslut om att en person under sin forskarutbildning ska finansieras med externt stipendium fattas av fakultetsstyrelsen. Beslutet får delegeras till annat organ på områdesnivå t.ex. forskarutbildningsnämnd, dekan eller vicedekan med ansvar för utbildning på forskarnivå men inte vidare. Stipendiets storlek ska motsvara minst 28 procent av gällande prisbasbelopp, med undantag för Erasmus Mundus-stipendier i de fall eurokursen tillfälligtvis medför att nivån understigs. Letter of invitation/motsvarande som grund för t.ex. uppehållstillstånd ska undertecknas av dekan. Undertecknandet får delegeras till prefekt, men inte vidare. Doktorand ska ges skriftlig information om innebörden av stipendiefinansiering vad gäller bl.a. försäkringar, ledighet, sjukdom eller liknande. Denna information ska lämnas till den blivande doktoranden innan beslut om antagning fattas. Informationen ska även inkludera information om vilken typ av försäkringar doktoranden ansvarar för att teckna själv. Doktoranden ska skriftligen bekräfta att informationen mottagits. En skriftlig överenskommelse mellan området och doktoranden ska tecknas före det att stipendiaten påbörjar sin utbildning vid universitetet. Information om gällande sociala villkor ska redovisas i överenskommelsen. Doktorand ska tillförsäkras en god arbetsmiljö. Prefektens ansvar för arbetsmiljön omfattar även stipendier. Prefekten ska ha kännedom om doktoranden och dennes studier/förkovran vid institutionen. Doktorander finansierade med stipendium ska ges tillgång till universitetets företagshälsovård. Doktoranden ska registreras i Ladok i samband med att stipendiaten påbörjar sin utbildning vid universitetet. Doktorand ska ges introduktion och information dels av universitetet centralt och dels av mottagande område/institution. Mottagande fakultet (dekan eller enligt delegation från dekan) och institution (prefekt) har ansvar för att utbildningen är planerad, sociala villkor är säkerställda och att en kontinuerlig uppföljning sker av doktorandens utveckling/målpuppfyllelse. Dekan alternativt prefekt ansvarar också för eventuella

konsekvenser som ett felaktigt beslut kan medföra. Stipendier för utbildning på forskarnivå och där doktoranden är antagen till utbildning vid annat lärosäte: Vid nationellt och internationellt utbyte (doktorsexamen avläggs vid annat lärosäte, nationellt eller internationellt) ska en skriftlig överenskommelse mellan aktuellt lärosäte och Lunds universitet upprättas innan stipendiaten påbörjar sin utbildning vid Lunds universitet. Doktoranden ska registreras i Ladok. Detta gäller doktorander från andra lärosäten som deltar i kurser eller som handleds vid Lunds universitet under en period av utbildningen.”

Fråga 2:

a) Krav på arbetsprestationer skiljer sig mellan finansiärer. Generellt upprättas ett avtal mellan hemuniversitetet och stipendiaten, där det framgår vilka krav som ställs på åiterrapportering. Detta avtal är normalt inte tillgängligt för Lunds universitet. Erasmus Mundus (EM) Action 2: Inga formella krav före eller efter utbildning. I första hand finns stipendiaterna vid medicinska, naturvetenskapliga och tekniska fakulteterna, och vid ekonomihögskolan (EHL). Vid EHL finns det 14 stipendiefinansierade doktorander från Handelsbanken. Enligt ett flertal avtal framgår det att doktoranden har blivit beviljad stipendium efter en noggrann utvärderingsprocess. Inom t.ex. Science without borders utvärderas arbetsprestationerna både före och efter forskarutbildningen. Vid ansökan behöver studenten skicka in certifikat och betygsavskrifter från tidigare universitetsstudier och masterstudierna måste vara relaterade till de tilltänkta doktorandstudierna utomlands. Efter doktorandstudierna förväntas den disputerade arbeta i områden som är relaterade till doktorandstudierna. Finansiären kan komma att följa upp detta.

b) Erasmus Mundus Action 2: Rapportering krävs till koordinatorn för EM2-projektet. LU kräver också rapportering från stipendiat. Rapportering till koordinatorn sker vid stipendieperiodens slut men även vanligtvis årsvis. Koordinatorn rapporterar till EU-kommissionen, avseende hur stipendiaten följt utbildningsplanen.

Stipendiegivare i Mellanöstern: Krav på rapportering och tidpunkt beslutas gemensamt med hemuniversitetet i relation till utbetalning av stipendiet. Rapportering sker vanligtvis löpande men kan t.ex. även ske kvartalsvis och/eller halvårsvis. Bidragsgivaren är vanligen ett hemuniversitet som ansvarar för utbetalningen av stipendiet. I avtalet mellan bidragsgivaren och stipendiaten framgår hur och när de finansiella medlen ska betalas ut. För en av stipendiaterna finns ”academic performance requirements” som måste uppfyllas för att stipendiet ska betalas ut. I vissa fall betalas stipendiet ut för två år i taget efter att LU intygat att studierna fortgår som planerat.

Science without borders: Finansiering ges 12 månader i taget, utbetalas en gång per år upp till 48 månader. Årliga prestationskrav för att erhålla fortsatt finansiering. Åiterrapportering sker årligen, vanligtvis tre månader innan årets slut. Doktoranden är ansvarig för att ladda upp rapporterna i systemet. Rapporten ska följa upp vad som skrivits i den första projektbeskrivningen som studenten skrev till stipendieansökan. För varje år uppdateras informationen i rapporten: vilka kurser som tagits, förväntad examination eller resultat av examination (motsvarande licentiat, halvvägs), interaktion med kollegor och nätverkande, tidsåtgång för kurser respektive forskning, fakultetens/universitetets bedömningssystem, arbetsmiljön, schema/kalender för aktiviteterna, utskrift av kurspoäng från Ladok samt motivering till ett förnyande av stipendiet. Handledaren förväntas vara aktiv i arbetet med uppföljning och rapportering. Hen behöver skriva ett separat dokument kallat ”supervisor’s advice” som beskriver studentens progression med studierna.

SIDA: Forskningsprogrammet åiterrapporterar årligen till SIDA. För rapporteringen ansvarar primärt forskarna vid LU:s partneruniversitet i hemlandet eller handledaren i Sverige. Doktoranden får detaljerade frågor om projektens utveckling. Rapporteringskraven på de enskilda doktorandprojekten är dock begränsad, ca 5 rader per projekt och år samt resor och publikationer.

c) Stipendiegivare i Mellanöstern: Stipendierna är ofta finansierade genom statliga medel och stipendiat brukar ha som krav att de ska återvända till sina hemländer, för att t.ex. arbeta vid en myndighet, organisation eller vid universitetet.

Krav på att återvända efter ett visst antal år kan finnas från exempelvis följande finansiärer: Kinesiska CSC-stipendier är villkorade. Enligt stipendieavtalet ska doktoranden återvända till Kina så snart studierna är avslutade. Villkoren för detta regleras i ett särskilt avtal mellan stipendiegivare och stipendiat. - Costaricanskt mobilitetsstipendium villkorat med tre års arbete i hemlandet per år

stipendie-finansiering (2 år). - Colombianskt stipendium (2 år) villkorat med 2-5 års arbete i hemlandet. - Thailand, Mahidol University Acad. Development Scholarship: villkor att återvända till sin anställning vid hemuniversitetet. - Kurdistan Council of Ministers: Villkorat med återvändo till Irak. - Dongbao Enterprise Group: Villkorat att återvända och arbeta för företagsgruppen.

Science without borders: Efter doktorsexamen förväntas den disputerade återvända till hemlandet inom en månad. Enstaka undantag kan göras så att doktoranden kan stanna längre, men först efter ansökan till finansören med motivering. Efter hemkomst förväntas studenten fortsätta att arbeta med uppgifter relaterade till avhandlingens område, antingen inom akademien eller inom industri/ omgivande samhälle. Den disputerade måste stanna i Brasilien lika lång tid som hen har tillbringat utomlands. Vad som händer om vederbörande inte återvänder är okänt.

d) Erasmus Mundus Action 2: Stipendiet är avsett för studier och om det uppdragas att personen uppbär stipendium men inte studerar blir hen återbetalningsskyldig.

Stipendiegivare i Mellanöstern: Stipendiet är avsett för studier och om det uppdragas att personen uppbär stipendium men inte studerar blir hen återbetalningsskyldig. I något fall har återbetalning visat sig ingå. I ett fall ska 20 procent av stipendiebeloppet återbetalas.

I ett fall betraktas stipendiet som ett lån som avskrivs om doktoranden klarar studierna och återvänder till hemlandet (Colombia) under 3-5 år och arbetar där minst ett år inom offentlig förvaltning, universitet eller med forskning. I annat fall ska en del av stipendiet återbetalas på 15 år.

Science without borders: Årliga prestationskrav för vidare finansiering. Om studenten inte klarar av sina studier eller av annat skäl anser sig behöva avsluta utbildningen kan hen bli av med stipendiet.

Finansören kan också komma att begära återbetalning av redan utbetalda medel. Detta föregås alltid av en utvärdering baserad på den årliga rapporteringen, handledarens utlåtande och värdinstitutionens formella ståndpunkt i frågan.

e) Erasmus Mundus Action 2: Finansiering lämnas för tre år av utbildningen (34 månader). LU finansierar det sista året med anställning som doktorand.

Stipendiegivare i Mellanöstern: Stipendiet täcker 3 - 4 år. Eventuella tidsbegränsningskrav från bidragsgivaren/hemuniversitet beslutas vanligen innan påbörjad mobilitet.

Science without borders: Tidsbegränsningen är 48 månader med stipendium. I särskilda fall kan doktoranden stanna 12 månader extra, då utan stipendium och med finansörens godkännande.

f) Vanligen finns inga andra begränsningar från bidragsgivarens sida. Stipendiatens hemland kan ha känsliga diplomatiska relationer och restriktioner för utresa vilket LU inte kan känna till. Komplikationer kan finnas för stipendiater från Bolivia att få visum till USA.

Science without borders: Finansören måste godkänna alla planerade aktiviteter, vilka presenteras i den årliga rapporten/planen. Det kan röra sig om förväntade publikationer, deltagande in konferenser eller fältstudier i andra länder.

Erasmus Mundus Action 2: Det finns krav på att stipendiaterna under studierna ska vistas i ett EU-land. Under denna period får de inte vistas i hemlandet. Om forskningen kräver vistelse i hemlandet behöver tillstånd för detta sökas redan före antagning till utbildningen.

Fråga 3: Inget klart svar finns på denna fråga. Vad som händer vet vi inte eftersom det hittills aldrig varit aktuellt. Troligen upphör finansieringen. Har doktoranden misskött sig ställs det säkert återbetalningskrav för vissa stipendier. Ytterst är detta inte en fråga för universitetet. Normalt tar universitetet inte del av överenskommelsen mellan doktorand och finansör.

Erasmus-Mundus-stipendiet är avsett för studier – perioder utan studier finansieras normalt inte.

Science without Borders: Om stipendiaten inte får fortsätta sin forskarutbildning vid universitetet så upphör stipendiet.

För Mellanöstern är det generellt så att stipendiet är baserat på att doktoranden genomför studier där nödvändig handledning, resurser och andra möjligheter är tillgängliga. Föreligger inte dessa resurser finns risk att hemuniversitet avbryter avtalet och återkallar doktoranden.

Fråga 4: Universitetet kontrollerar inte i något fall i vilken valuta som stipendiet utbetalas, men kontroll sker alltid att beloppen motsvarar universitetets minimibelopp i svenska kronor. Vid universitetet ska

studiefinansieringen/stipendiebeloppet motsvara minst 28 procent av prisbasbeloppet. Detta motsvarar år 2015 ca 12 500 SEK utslaget per månad. Stipendiebeloppet som anges på pappret kontrolleras enligt bestämmelsen ovan. Emellertid är det inte möjligt att kontrollera vad som faktiskt sätts in på doktorandens bankkonto. Tilläggsfinansiering förekommer inte. Frågan om hur tilläggsfinansiering skulle kunna göras diskuteras för närvarande vid universitetet. Om beloppet är lägre än universitetets fastställda lägsta nivå för studiefinansiering i forskarutbildning antas inte doktoranden, utom när det gäller EU:s stipendieprogram Erasmus Mundus Action 2. Erasmus Mundus stipendier administreras av LU, och behöver betalas ut i svenska kronor enligt vårt utbetalningssystem.

Fråga 5: Normalt är det enskilda finansörer som lämnar stipendier för forskarutbildning snarare än länder. Även olika statliga myndigheter inom ett land kan lämna stipendier för detta ändamål, vars villkor skiljer sig åt.

Erasmus Mundus Action 2: universitetet har tagit emot knappt 100 doktorander, varav ca 2/3 kommit till LU för en hel forskarutbildning. EM action 2-programmet är i slutfasen. För närvarande finns vid LU EM2-doktorander från följande länder, antal doktorander anges efter varje land: Bangladesh: 1, Iran: 3, Egypten: 2, Oman: 1, Kina: 2, Pakistan: 1, Indien: 2, Kazakstan: 1, Brasilien: 1, Sydafrika: 4, Albanien: 1. Science without borders: Brasilien: Särskilda stipendier finns för studenter från Jordanien och Irak. Vi har idag några doktorander med sådana stipendier. Dessutom finns doktorander från: Bolivia, Jordanien, Malaysia, Thailand, Pakistan, Kina, Kazakstan, Indien, Moçambique. Exempel på stipendiefinansörer och stipendiesumma, se särskild tabell.

Fråga 6: 5,7% (inkluderar doktorander med externt stipendium från svenska finansörer). Antal externa stipendiedoktorander (av antalet aktiva doktorander) 2014: Med – 30 (1150), Nat – 22 (442), Tekn – 88 (824), EHL – 23 (137). Totalt 179 (3158).

Fråga 7: Vi anser att utgångspunkten är att alla doktorander vid Lunds universitet i görligaste mån ska ha samma villkor och förutsättningar för sina doktorsstudier. Samtidigt är vi medvetna om att internationella samarbeten och närvaron av externa finansörer gör att Lunds universitet för närvarande har ca 180 stipendiedoktorander. Dokumentet Policy och föreskrifter gällande stipendiefinansiering för försörjning under utbildning eller för förkovran efter avlagd doktorsexamen, föreskriver att doktorander ska ha samma förutsättningar och villkor för sina forskarstudier. Verklig praxis vid Lunds universitet visar dock att stipendiedoktorander ofta jobbar med sämre villkor, såsom sämre rum, mindre och sämre tillgång till utrustning och att utrustning som är nödvändig för forskarstudierna ibland saknas helt. Detta är helt oacceptabelt. Stipendiedoktorander, som ofta kommer från utomeuropeiska länder där förutsättningarna för utbildning och forskning ofta är betydligt sämre, får ofta inte det extra stöd som ibland kan behövas för att de ska komma in i den nya miljön, vilket gör att många stipendiedoktorander kommer efter från början. Stipendiedoktorander hamnar ofta också utanför det normala "servicesystemet" som anställda doktorander automatiskt omfattas av. Det gör att det blir extra besvärligt för stipendiedoktorander. Lunds universitet behöver alltså (som föreslås bland annat i förslaget på en ny strategisk plan för forskarutbildning) utveckla en kvalitetssäkring för att dessa problem ska avhjälpas. Sedan en tid tillbaka omfattas stipendiedoktorander av Kammarkollegiets försäkring för ledighet i samband med sjukdom, vård av barn eller föräldraledighet. Det har dock visat sig att denna försäkring inte alls fungerar så bra som det var tänkt. Denna lösning behöver alltså ses över för att situationen för stipendiedoktorander i detta avseende ska förbättras. När det gäller nivån på själva stipendiet tycker vi att den lägstanivån på 16 000 kronor före skatt (alltså drygt 23 000 kronor brutto) som KTH (enligt Svenska Institutets norm) har är en bra utgångspunkt för tilläggsfinansiering av den nuvarande lägstanivån på ca 12 500 kronor. Det bör också finnas en dialog med stipendiaten och stipendiegivaren när det gäller villkoren. Sebastian Persson, Vice ordförande, Lunds Universitets Studentkårer, Jan Nylund, Ordförande, Lunds doktorandkår, Karolina Johansson, Doktorandsektionen, Teknologkåren vid LTH, Aleksandra Popovic, Doktorandombudsman, Lunds Doktorandkår

Fråga 8: *Sjuk- och föräldraförsäkring för stipendiefinansierade doktorander*

Två huvudsakliga problem kan identifieras i samband med denna försäkring vilket leder till att universitetet ställer sig frågande till att betala full försäkringspremie för de stipendiater som endast kan utnyttja försäkringen vid tillfällig föräldraledighet. Bestämmelsen i Högskoleförordningen (SFS 2013:

525), försäkring för stipendiefinansierade doktorander kräver att ska universitetet ska teckna en försäkring vid Kammarkollegiet för stipendiefinansierade doktorander. Försäkringen ska ungefärligen motsvara den försäkring som anställda har i socialförsäkringen genom att den lämnar ersättning vid sjukdom, föräldraledighet och tillfällig föräldraledighet (VAB). 1. Kammarkollegiet tolkar HF så att stipendiet faktiskt ska 'bortfalla'. Problem uppstår då Kammarkollegiet kräver att stipendiet ska 'stoppas'. Endast doktorander vars stipendium kan stoppas under frånvarotiden vid sjukdom eller planerad föräldraledighet kan använda försäkringen. De som inte kan stoppa sitt stipendium är inte betjänta av dessa delar försäkringen. Vid upprepad sjukfrånvaro och VAB behöver inte stipendiet stoppas under frånvarotiden. Bedömning om huruvida stipendiaten erhåller ersättning från försäkringen görs emellertid efter att stipendiet upphört. Universitetets erfarenhet är att ett fåtal doktorander kan få sitt stipendium stoppat. Olika orsaker finns till detta, bland annat att synsättet att en doktorand ska ha frånvaro från studier pga sjukdom eller föräldraledighet inte är etablerat i hemlandet. En annan förklaring är att stipendierna ofta betalas ut halvårsvis eller årsvis. En grupp stipendiaterna som emellertid har möjlighet att stoppa stipendiet är doktorander i Erasmus Mundus-programmet. 2. Olika bestämmelser står i strid med varandra. HF kräver att alla doktorander med stipendium ska försäkras via Kammarkollegiet. Det är inte tillåtet att vara dubbelförsäkrad, men en del doktorander med stipendium har redan en försäkring via sin finansiär. I vissa fall har stipendiaterna avtalat med finansiären om att studietiden förlängs om de behöver ta ut sjuk- eller föräldraledighet.

Förordningstexten: HF (1993:100) 1 kapitlet 11 c. En högskola ska genom överenskommelse med Kammarkollegiet teckna försäkring för doktorander vars studiefinansiering består av stipendium. Försäkringen ska gälla då doktorandens stipendium bortfaller på grund av frånvaro från studierna vid sjukdom eller föräldraledighet. Försäkringen ska inte ge rätt till ersättning om doktoranden har rätt till motsvarande ersättning enligt någon annan försäkring. Förändringen finns i förordning (2013:525) och den gäller från 2014-01-01. Kammarkollegiet: För att förbättra den studiesociala tryggheten för alla stipendiefinansierade doktorander som är antagna vid ett svenskt statligt universitet eller en statlig högskola anser regeringen att universitet och högskolor bör teckna en försäkring hos Kammarkollegiet för de fall doktorandens stipendier bortfaller på grund av frånvaro från studierna vid sjukdom eller föräldraledighet. En sådan försäkring bör gälla i de fall doktoranden inte omfattas av motsvarande försäkringsskydd från annat håll (Prop 2012/13:30 s 174). Försäkringen ska gälla då doktorandens stipendium bortfaller på grund av frånvaro från studierna vid sjukdom eller föräldraledighet. För doktoranden behålla sitt stipendium så kan inte ersättning utges från försäkringen. Detta gäller för Sjukpenning, Föräldrapenning och Tillfällig föräldrapenning. En upprepad sjukfrånvaro/VAB kan till exempel medföra en fördröjning på tre månader av doktorandstudierna. Även om det i dessa fall inte har blivit något avdrag på stipendiet så tar stipendiet slut tre månader innan doktoranden är klar med sina studier. I dessa fall kan försäkringen kompensera för den förlängda studietiden genom att utge ersättning med sjukpenning eller tillfällig föräldrapenning enligt villkoren för de tre månaderna som studierna fördröjts.

Malmö högskola

Ej svarat.

Mittuniversitetet

Mittuniversitetet har inga doktorander vars utbildning finansieras genom stipendier.

Mälardalens högskola

Fråga 1: De lokala föreskrifterna Regler och riktlinjer för utbildning på forskarnivå föreskriver: 2.3 Finansiering: "Vid stipendiefinansiering (STP) ska det inom ramen för stipendiet ges medel för tecknande av sjukförsäkring för att kompensera för bortfallet av det allmänna försäkringsskyddet som stipendiefinansiering medför. Ansvar för att en sådan försäkring upprättas åligger värdakademien för doktoranden. Dessutom bör värdakademien teckna en försäkring hos Kammarkollegiet som täcker upp för bortfall av stipendiet vid föräldraledighet. Utöver detta ska finansieringen motsvara samma villkor med avseende på lönenivå efter skatt (gällande för doktorander med anställning som doktorand efter doktorandstegen). Doktorander med stipendiefinansiering har även rätt till samma villkor på arbetsplats, såsom arbetsmiljöfrågor, samt rättighet till övriga omkostnader i utbildningen såsom litteratur, material,

konferensdeltagande etcetera som doktorander med en annan finansieringsform har.” 8.3 Semester: ”Doktorander som har sin anställning i en annan organisation omfattas av de regler och avtal som finns i den aktuella organisationen och anställningen. Stipendiefinansierade doktorander omfattas inte av några regler eller statliga avtal. MDH har dock beslutat att stipendiefinansierade doktorander har rätt till minst tre veckors semester per år utan att förlora stipendieersättning, detta under förutsättning att MDH:s regel inte strider mot eventuella regler och riktlinjer som berättigar stipendiet. I sådana fall gäller de regler som berättigar stipendiet.

Fråga 2-5: Ej tillämbart, se fråga 6.

Fråga 6: Andelen doktorander finansierade via stipendium utgjordes 2014 av 1 doktorand av ca 220 antagna doktorander. Denna doktorand hade år 2014 50 % företagsfinansiering (FTG) och 50 % stipendiefinansiering (STP). Doktoranden disputerade 2014.

Fråga 7: Doktorandrådet vid MDH: Eftersom MDH inte har stipendiefinansierade doktorander antagna nu är frågan inte tillämplig på MDH men principiellt viktig. En konsekvens av att en utländsk doktorand inte betalar skatt och inte har en anställning kan bli att denne efter fyra år kan sakna rätt till permanent uppehållstillstånd. Att sakna rättighet till pension och andra sociala trygghetssystem som gäller för anställda kan vara ett allmänt problem för alla doktorander med stipendiefinansiering.

Fråga 8: Som framgått ovan är stipendiefinansiering ingen vanligt förekommande finansieringsform vid MDH. MDH:s lokala föreskrifter ger stipendiat samma förutsättningar som anställd doktorand, under förutsättning att dessa inte strider mot krav i stipendiet. I sådana fall gäller kraven i stipendiet.

Röda Korsets högskola

Fråga 1: RKH har i dagsläget 28 doktorander anknutna via handledning. Av dessa har fem sin anställning vid högskolan och finansierar sina studier via medel från högskolan. RKH har ingen examinationsrätt när det gäller forskarstudier utan doktoranderna är inskrivna vid andra lärosäten med examinationsrätt. RKH har inga särskilda regler rörande försörjning via externt stipendium.

Fråga 2: I dagsläget är ovanstående frågeställningar ej aktuella när det gäller stipendiefinansiering. RKH är i en fas där forskningsstrategi håller på att utarbetas. RKH:s förhoppning är att i framtiden kunna erbjuda extern stipendiefinansiering. Svar utifrån annan extern finansiering: a) Nej, b) Eventuell återrapportering. c) Har ej varit aktuellt. d) Ej aktuellt. E) Ej aktuellt. F) Ej aktuellt.

Fråga 7: RKH har ingen egen doktorandombudsman utan denna finns där doktoranden är inskriven som exempelvis vid Karolinska Institutet.

Sophiahemmet högskola

Fråga 1: Många av våra doktoranders lön finansieras via externa medel, men inte som stipendium. Stipendier finns, men enbart i form av medel för forskningsmaterial, avgifter för externa kongresser/konferenser och liknande. SHH har som regel att säkra en trygg anställning för sina anställda. Detta gäller även doktorander.

Fråga 2: Se svar fråga 1. Krav finns i regel kring beviljade externa medel. Den sökande är i första hand ansvarig för att det följs upp. SHH är enbart förvaltare av dessa medel. Forskningschef vid SHH har regelbundna uppföljningssamtal med handledare samt doktorander för att säkra att kraven efterlevs.

Fråga 3: De externa stipendierna är kopplade till sökande doktorand, handledare eller projekt. Detta sköts i samförstånd med den externa finansiären. SHH har ännu inte behövt avskilja någon doktorand från rätten till handledning.

Fråga 4: Ej aktuellt då SHH ej förordar skattefria stipendium som lön för doktorander.

Fråga 5: Se svar fråga 4. Ej aktuellt med skattefria stipendier som lön. Fråga 6: Se svar fråga 4 samt 5.

Fråga 7: SHH har god kontakt med doktorandrepresentanter vid högskolan och alla är eniga om att stipendium inte är godtagbart som inkomst under doktorandperioden.

Stockholms konstnärliga högskola

Fråga 1: Eftersom SKH inte har eget examenstillstånd på forskarnivå, har vi ännu inte utformat regler för detta. SKH för närvarande inga doktorander med försörjning via externt stipendium.

Fråga 2: SKH har inga erfarenheter av detta, och har därför inte mött sådana krav.

Fråga 8: Vi har fått förfrågningar från potentiella doktorander som har önskat att komma till SKH med finansiering från extern internationell finansiär. Men eftersom vi inte kan anta doktorander ännu på egen hand, har vi inte utarbetat riktlinjer för hur vi förhåller oss till denna fråga. Vi är medvetna om att vi behöver göra detta, när vi förhoppningsvis får eget examenstillstånd.

Stockholms universitet

Fråga 1: Antagningsordning för utbildning på forskarnivå: "En miniminivå för annan form av studiefinansiering är vad som kunde ha erhållits i form av doktorandanställning efter avdrag för skatt. Områdesnämnd kan fastställa en högre miniminivå för annan form av studiefinansiering inom området." Områdesnämnderna har inte fastställt en högre miniminivå. Naturvetenskapliga fakultetsnämnden har beslutat att antagning av forskarstuderande inte får ske när det i finansieringsplanen ingår stipendium med villkor som innebär att mottagaren riskerar att bli återbetalningsskyldig. Enligt Delegationsordning för Områdesnämnden för naturvetenskap är det delegerat till institutionsstyrelsen att besluta om antagning till utbildning på forskarnivå förutom när det gäller: antagning till utbildning på forskarnivå med licentiatexamen som mål, antagning av forskarstuderande med annan studiefinansiering än doktorandanställning eller utbildningsbidrag samt antagning till utbildning på forskarnivå som innebär mindre studiestöd tid än 48 heltidsmånader. Beslut i dessa tre avseenden är delegerat till sektionsdekanus. Humanistiska fakultetsnämnden beslutade 2010 att en doktorand som antas med annan finansiering efter ansökan ska anställas som doktorand senast när det enligt den individuella studieplanen återstår två år av utbildningstiden. Gäller alla doktorander antagna efter 1 april 1998, dock ej doktorander som genomgår utbildningen inom ramen för en anställning hos en annan arbetsgivare än universitetet eller doktorander som antagits till studier för licentiatexamen.

Fråga 2: a) Stipendier från Sidas bilaterala program: Stipendiaten måste ha ett för ämnesområdet relevant arbete i landet ifråga för att bli antagen. Efter doktorandutbildningen återvänder de till sina anställningar i hemlandet. Övriga förekommande stipendier: Nej. b) Stipendier från Sidas bilaterala program: Återrapportering sker dels när själva når slutet av en period (t ex efter sex år) samt årligen då forskarna/handledarna inom programmet skickar in en aktivitetsrapport gällande studenters (och forskares) aktivitet inom programmet där vetenskapliga artiklar, konferenser etc. redovisas. Stipendier från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Utrikespolitiska institutet, EU Horizon 2020, Nordforsk, Nessling Foundation, Finland: Årlig återrapportering av handledaren, en beskrivning av aktiviteter och resultat. Övriga förekommande stipendier: Återrapportering vid avslutat projekt. c) Inga förekommande stipendier har krav avseende detta. d) Inga förekommande stipendier har återbetalningskrav. e) Medlen ska användas under stipulerad tid (oftast fyra år effektiv tid). Förlängning kan beviljas. f) Inga sådana krav.

Fråga 3: Detta har såvitt känt aldrig inträffat. Förmodligen är det inte mer problematiskt än om det gäller doktorander med doktorandtjänst.

Fråga 4: Inga kontroller av valuta i nuläget. Humanistiska fakulteten kommer sannolikt att införa en sådan kontroll i samband med pågående revision av sina riktlinjer för utbildning på forskarnivå. Det finns för närvarande inte något beslut om kompletterande finansiering.

Fråga 5: Främst från länder i Norden och Europa samt från de länder med vilka samarbete sker inom Sidas bilaterala program. SU tar inte emot stipendiater från länder som kräver återbetalning om stipendiaten inte lyckas ta examen. Fråga 6: Ytterst liten andel. De det handlar om är främst finansierade av EU, några av Nessling Foundation.

Fråga 7: Sedan en obligatorisk försäkring, tecknad via Kammarkollegiet, införts för externt stipendiefinansierade doktorander har den sociala tryggheten för denna grupp ökat markant. Detta har givit möjlighet till betald sjukledighet och föräldraledighet. Eftersom stipendier dock inte ger någon rätt till a-kassa kan situationen vid arbetslöshet efter doktorsexamen, vilket är särskilt vanligt vid Naturvetenskapliga fakulteten, vara ekonomiskt svårare än för anställda doktorander. Detta har doktorandombudsmannen dock inte uppfattat som ett något problem av nämnvärd storlek. Eftersom SU numera endast godtar stipendier som ger samma inkomstnivå som första steget på doktorandlönestegen efter skatt är det bara stipendier som ger en god inkomst (och överlag har förmånliga villkor) som är som stipendiefinansiering. Därmed är problemet med stipendier, ekonomiskt och socialt, betydligt mindre än det bara var för ett par år sedan. Det händer att stipendiegivaren slutar betala ut stipendiet men i dessa fall har institutionen gått in (vilket är praxis vid SU i sådana situationer) och doktoranden har därmed inte lidit någon skada. Det enda riktiga problem som doktorandombudsmannen stött på med stipendier sedan den obligatoriska försäkringen införts – och det händer enstaka gånger (mörkertalet är okänt) – är att utländska doktorander kommer med stipendier från sina hemländer som är förtäckta studielån, det vill säga har någon form av återbetalningskrav. Även detta torde dock ha blivit mindre ovanligt sedan universitetet kräver att stipendiebeloppet motsvarar första steget på doktorandlönestegen efter skatt. Tilläggas kan att utomeuropeiska doktorander med stipendier ibland kan ha svårare med uppehållstillstånd (och även folkbokföring/ svensk socialförsäkring) än utomeuropeiska doktorander med anställning.

Fråga 8: Det stora flertalet stipendiefinansierade doktorander finansieras av svenska stiftelser. Externa internationella stipendier är högst marginellt förekommande.

Sveriges Lantbruksuniversitet

Fråga 1: I och med den antagningsordning som började gälla 1 januari 2013 så accepterar SLU endast stipendier som är förbehållslösa vad avser doktorandens studieprestationer. En vidimerad kopia av kontraktet mellan donator och stipendiat ska arkiveras på fakultetskansliet. Kontraktet får inte innehålla något som begränsar stipendiatens möjlighet att genomföra utbildningen enligt svensk lag och praxis. Endast villkor som anger att stipendiet kan komma att dras in i förtid om doktoranden blir fråntagen handledarresurserna enligt HF kap 6 30 § kan godtas. Stipendier får inte heller vara förenade med några krav från donatorn på arbetsprestationer vare sig före, under eller efter forskarstudierna.

Fråga 2: Det är relativt vanligt med återvändandekrav i kontrakten. Även återbetalningskrav har förekommit i kontrakten. Förbud att resa till andra länder för att delta i kurser etc. förekommer nog inte i kontrakten. Olika förfrågningar (påtryckningar) om att utbildningen borde kunna avslutas tidigare förekommer men här upplever forskarutbildningsansvariga att den svenska lagstiftningen är ett bra stöd för att avvisa kraven. Övriga krav syns vanligen inte i kontrakten men stipendiaterna vittnar enligt forskarutbildningsansvariga om informella hot om återbetalningsskyldighet om man inte återvänder och då är det familj och släkt och eventuella borgenärer som blir återbetalningsskyldiga. Vidare vittnar stipendiaterna om andra informella krav som mutor i samband med urval av stipendiemottagare eller under utbildningen samt tvång att arbeta på hemmaorganisationen till en viss lön under upp till 5 år efter hemkomsten innan de får söka andra tjänster.

För exempel på formuleringar som förekommit i tidigare kontrakt. 2a. Thailand: Vissa kräver arbetsprestation ("According to the contract signed with the government, she is obliged to return to Thailand after her study and to work for the government for at least a double length of her study period abroad."), andra inte. 2c. Kina (CSC): In accordance with the laws and regulations and related policies, the awardee has signed with CSC an 'Agreement for Study Abroad for CSC Sponsored Chinese Citizens'.

In this notarized Agreement, the awardee promises to return to China upon completion of her study within the set time in your country". Thailand: se a.

Fråga 3: Än så länge så har det inte hänt så vi vet inte.

Fråga 4: Vi kontrollerar att stipendiet motsvarar minst 13 000 SEK per månad men vi har inga åsikter om vilken valuta stipendiet betalas ut i.

Fråga 5: Enligt svensk lag får vi inte registrera deras hemland så det blir inte en fullständig lista. Vi har eller har nyligen haft doktorander från till exempel: Kina (se svar på fråga 2), Pakistan, Iran, Egypten, Etiopien (står inget om krav, kortfattat dokument), Irak (står inget om krav, kortfattat dokument), Thailand (olika, se svar på fråga 2), Laos (SIDA, står inget om krav, kortfattat dokument), Kambodja (SIDA, står inget om krav, kortfattat dokument), Vietnam (SIDA, står inget om krav, kortfattat dokument), Bolivia, Rwanda.

Fråga 6: 2014 så var ungefär 60 doktorander registrerade i Ladok med stipendium som försörjningsform vilket motsvarar 8 % av det totala antalet aktiva doktorander.

Fråga 7: I mitt arbete som doktorandombudsman har jag många gånger i olika sammanhang lyft frågan om stipendiedoktorandernas sårbara ställning. Min inställning är att doktorander som utför likvärdigt arbete också ska ha likvärdiga och rättssäkra villkor, både vad gäller socialt skydd och ekonomisk ersättning. Att det också råder en likvärdig policy nationellt på våra lärosäten känns också rimligt. Så är inte fallet i dag. Då och då har jag kontaktats av stipendiedoktorander som kommit i kläm med anledning av sin finansieringsform eller som upplever det som djupt orättvist att grannen i rummet bredvid, som utför samma arbete, bedriver sin forskarutbildning utifrån helt andra villkor.

* Forskarstuderande med stipendium har ett sämre socialt skydd än en forskarstuderande med doktorandanställning. *Forskarstuderande med stipendium har en under gräns för sin försörjning som är långt ifrån vad forskarstuderande med doktorandtjänst har. *Forskarstuderande med stipendium får inte samma möjlighet att meritera sig via undervisning (även om undervisningssituationen ju också ser olika ut för doktorander med tjänst). En hel del av stipendiedoktorandernas erfarenheter och kompetens blir således också en outnyttjad resurs. Det har visserligen hänt en del i stipendiefrågan på SLU (och andra håll) och vissa maskor, där jag tidigare har kommit i kontakt med doktorander som fallit igenom, har i viss mån tätats efterhand; i antagningsordningen framgår numera att stipendier ska vara förbehållslösa vad gäller studieprestation, kontrakten får inte innehålla något som begränsar möjligheten att genomföra forskarutbildningen enligt svensk lag, kontrakten ska synliggöras och vidimerade kopior erhållas och förvaras etc. Min grundinställning kvarstår dock: Doktorander som utför likvärdigt arbete ska också ha likvärdiga och rättssäkra villkor, både vad gäller socialt skydd och ekonomisk ersättning.

Fråga 8: Det är önskvärt att alla svenska universitet enas om en nationell policy som på lämpligt sätt förmedlar att vi anser att återbetalningskrav inte är acceptabelt. Dessutom ska det tydliggöras att vi förbehåller oss den oinskränkta rätten att bestämma vad utbildningen innehåller, hur den utförs och vad som krävs för att doktoranden ska erhålla examen från en utbildning som är helt finansierad med svenska skattemedel.

Södertörns högskola

Har inga stipendiedoktorander.

Umeå universitet

Inledande kommentar: Umeå universitet utgår från och besvarar frågorna som om det gäller externfinansierade internationella stipendier även om det inte efterfrågas i varje enskild fråga. Enkäten har sänts till de fakulteter och institutioner där det hösten 2014 fanns registrerade doktorander som finansierades med externa internationella stipendier i Ladok. I Ladok anges inte vilken typ av stipendium doktoranderna har. Uppgifterna är hämtade för höstterminen 2014 eftersom finansieringsformerna för vårterminen 2015 inte är registrerade ännu.

Fråga 1: Umeå universitet reglerar externfinansierade stipendier för studenter, doktorander och post-docs genom *Regler för externt finansierade stipendier vid Umeå universitet*, Dnr: 200-1228-12 och för doktorander även genom *Antagningsordning för utbildning på forskarnivå vid Umeå universitet*, Dnr: FS 1.1.2-25-14. Antagningsordningen säger: "I undantagsfall, och endast om berörd dekan så tillåter, kan skattefritt stipendium användas. Stipendium för att täcka levnadsomkostnader får användas som finansieringsform under maximalt två års heltidsstudier, därefter ska doktoranden anställas. I särskilda fall, som t.ex. vid stipendiefinansiering från annat land, kan rektor besluta om undantag från denna tvåårsgräns. Finansiering med externa stipendier regleras enligt Umeå universitets *Regler för externt finansierade stipendier vid Umeå universitet*. För att inrätta ett stipendium för att täcka levnadsomkostnader krävs skriftligt medgivande från bidragsgivaren eller att det i beslutet eller avtalet om bidrag framgår att bidraget får användas till stipendium för utbildning på forskarnivå. Kopia av kontrakt eller medgivande ska bifogas beslutsunderlaget om antagning till dekanen ... Studiefinansieringens storlek ska, oavsett form, motsvara minst utbildningsbidragsnivå efter skatteavdrag som lägsta nivå." (Vi håller som bäst på att revidera antagningsordningen och förslaget är att den lägsta finansieringsnivån ska motsvara doktorandanställning minus skatt).

Fråga 2: Samtliga delfrågor kan inte besvaras i detalj. a) I två fall hade personerna anställning vid sitt hemmauniversitet innan, under och efter studierna. I andra fall är det inte klart vad avtalen säger. b) Årlig rapportering av progression och årlig ekonomisk rapportering av projektledare eller handledare. c) Institutionerna känner inte till om dessa krav finns. d) Medlen förbrukas enligt planerna fram till att studierna avslutas. e) I två fall är tidsbegränsningen 5 år och i andra fall känner institutionerna inte till detta. f) I ett fall anger institutionerna att det kan ha varit problem med visum.

Fråga 3: Det är en fråga som inte har diskuterats vid Umeå universitet.

Fråga 4: Antagningsordning för utbildning på forskarnivå vid UmU: "Studiefinansieringens storlek ska, oavsett form, motsvara minst utbildningsbidragsnivå efter skatteavdrag som lägsta nivå." (Vi håller som bäst på att revidera antagningsordningen och förslaget är att den lägsta nivån ska motsvara doktorandanställning minus skatt). I ett fall, 2011, har rektor beslutat om undantag från 2-års regeln med stipendiefinansiering och då beslutades att institutionen anställde doktoranden på deltid för att komplettera upp till dåvarande lägsta nivå. I två fall betalas stipendiet i hemlandets valuta. I övriga fall har institutionerna inte kontrollerat detta.

Fråga 5: UmU har höstterminen 2014: 2 doktorander från Moçambique. Hemuniversitetet kräver en årlig rapport om deras studiemässiga progression. 1 doktorand från Kina. Stipendiegivaren kräver en årlig rapport. 1 doktorand från Portugal. Det är osäkert vilka krav som ställs för doktoranden. 1 doktorand från Iran. Det är osäkert vilka krav som ställs för doktoranden.

Fråga 6: Utdrag från Ladok för HT-14: Totalt fanns 1 103 registrerade doktorander. Av dessa är följande finansierade med stipendier från extern internationell finansier: Humanistisk fakultet: 0 personer; Samhällsvetenskaplig fakultet: 0 personer; Medicinsk fakultet: 0 personer; Teknisk-naturvetenskaplig fakultet: 5 personer.

Fråga 7: Umeå studentkår: Inga doktorander med internationella stipendier finns vid Humanistisk och Samhällsvetenskaplig fakultet. Därför har kåren inga synpunkter. Umeå Teknologkår: Inget svar. Umeå Medicinska studentkår: Inget svar.

Uppsala universitet

Fråga 1: På universitetsgemensam nivå finns skrivelser om stipendiefinansierade doktorander i riktlinjerna (Riktlinjer för utbildning på forskarnivå vid Uppsala universitet, punkt 6 "Studiefinansiering"): "... Om särskilda skäl föreligger kan antagning ske med s k annan finansiering. ... Antagningen av doktorander med annan finansiering förutsätter noggrann prövning av att studiefinansieringen kan tryggas för hela studietiden. Skyldigheten att tillhandahålla finansiering för doktoranden och skyldigheten att hålla andra resurser för projektets fullbordan tillgängliga under utbildningstiden ska regleras i avtal eller

annan för finansiären bindande handling mellan finansiären och den institution där doktoranden ska vara verksam. I avtalet bör även garantier ges för att doktorandprojektet skyddas från finansiärens interna omprioriteringar samt att tid för att genomföra en utbildning på forskarnivå kan avsättas i den dagliga verksamheten. Annan finansiering i form av stipendier eller annan egen finansiering ska användas med återhållsamhet för utbildning på forskarnivå. Finansieringsnivån får inte i något fall understiga utbildningsbidraget efter skatt. För att avgöra om finansieringen är tillräcklig för det kommande halvåret då finansieringen anges i annan valuta än svenska kronor, ska den valutakurs som gällde den 1 januari och 1 juli användas. Bedömningen ska göras två gånger om året och hänsyn tas till eventuell beskattning av de utfallande beloppen. Områdesnämnden/fakultetsnämnden, eller vid delegation institutionen, ansvarar för att vid behov komplettera finansieringen upp till den angivna nivån. Personalavdelningen svarar för föreskrifter i de delar som rör det praktiska handhavandet av kompletterande finansiering, samt frågor som rör försäkringar, uppehållstillstånd och i förekommande fall arbetstillstånd. Skulle försörjningen för en doktorand med annan finansiering falla bort under studietiden ansvarar områdesnämnd eller fakultetsnämnd, eller vid delegation institutionen, för att försörjningen tryggas för den återstående studietiden. ...”

Styrande dokument därutöver: HumSam: Det finns inga områdesgemensamma styrdokument vid sidan av de universitetsgemensamma, men en del av de sex fakulteterna har egna dokument: *Historisk-filosofiska fakulteten*: Riktlinjer för utbildning på forskarnivå inom historisk-filosofiska fakulteten. *Samhällsvetenskapliga fakulteten*: Antagning till utbildning på forskarnivå av doktorander med försörjning genom studiemedel, med egen försörjning, från annan högskola m.m. *Språkvetenskapliga fakulteten*: Anvisningar för utbildning på forskarnivå. Språkvetenskapliga fakulteten anger också att institutionen måste visa att doktoranden har blivit antagen i öppenhet och konkurrens, samt att institutionen måste garantera att en stipendiefinansierad doktorand har samma villkor som andra vad gäller handledning, arbetsplats och andra villkor.

MedFarm: Stipendiet ska täcka större delen av kostnader för logi och uppehälle.

TekNat: Studerande på forskarnivå vid teknisk-naturvetenskaplig fakultet med finansiering i form av stipendium antas enligt särskilda riktlinjer.

Institutionerna är ålagda att inför antagning ta reda på stipendiegivarens villkor gällande t.ex. stipendiebelopp, stipendieperiod, återbetalningskrav vid ej fullföljd utbildning, om institutionstjänstgöring i form av undervisning får ske inom ramen för stipendiet samt om försäkringsskydd ingår.

Fråga 2: Vid HumSam konstateras att man inte vet eller att det skulle behöva göras en särskild utredning för att dessa frågor skulle kunna besvaras, och att frågan tycks gälla en speciell typ av internationella stipendier som åtminstone vissa fakulteter inte känner till. Endast på fråga 2c har ett konkret svar lämnats och det gäller avtal mellan enskild institution och China Scholarship Council i vilket det anges att doktoranden ska återvända efter avslutad utbildning. Men vet dock inte vad som händer om detta inte sker. Vid MedFarm har den tillfrågade handläggaren inte sett den här typen av krav i de handlingar som bifogats ansökningar om antagning. Den tillfrågade TekNat-handläggarens svar finns under respektive fråga nedan: a) Se fråga 2b. b) Brasilien (CNPq) reserves the right to determine the suspension or cancellation of the scholarship should it receive neither the scholar's report nor the evaluation letter from his/her academic supervisor, or should the scholar's academic performance fall below expected level. c) China Scholarship council (CSC): "In accordance with the laws and regulations and related policies, the awardee has signed with CSC an "Agreement for Study Abroad for CSC Sponsored Chinese Citizens". In this notarized Agreement, the awardee promises to return to China upon completion of her study within the set time in your country." d) Exempel saknas. e) Brasilien (CAPES Foundation): "Renewable annually depending on the student's performance. The total duration of the scholarship will not exceed 48 months, during the final oral examination must take place." f) Exempel saknas.

Fråga 3: Tillfrågade handläggare vid HumSam och MedFarm anger att de inte kan svara på denna fråga eftersom situationen, enligt deras kännedom, inte har inträffat. Det framförs också att det är en bra fråga som bör utredas. Vid TekNat tillämpas vanligtvis följande praxis: I det fall att en doktorand inte lyckas fullfölja studierna och avlägga den planerade examen på forskarnivå, och därmed enligt stipendiegivarens villkor blir återbetalningsskyldig, garanterar institutionen att stå för dessa kostnader gentemot finansiären under förutsättning att icke uppnådd examen beror på brister i sådant som är institutionens ansvar. Om doktoranden i väsentlig utsträckning åsidosätter sina åtaganden enligt den individuella

studieplanen och därmed inte når examen får doktoranden själv återbetala stipendiemedlen (om sådana krav finns). Om beslut tas att avskilja doktoranden från rätten till handledning och andra resurser, enligt HF 6 kap 30 § (inget sådant ärende har varit aktuellt de senaste åren) så har lärosätet fastställt att doktoranden väsentligt avviker från sin individuella studieplan.

Fråga 4: Se de ovan nämnda universitetsgemensamma riktlinjerna. Kommentarer därutöver: HumSam: Den språkvetenskapliga fakulteten har svarat att man inte kontrollerar valutan. Enligt fakultetens anvisningar ska institutionen toppa upp till den nivå som gäller för anställd doktorand. MedFarm: Kontrollräknar, vid antagning, så att nivån på stipendiet är rimlig om summan är angiven i ovanlig valuta och den totala summan för försörjning ska motsvara lägst doktorandstegen, efter skatt. Om stipendiet inte räcker får handledare och prefekt intyga att medel för "toppning" av stipendiet finns. TekNat: Forskarstuderantetillägg utbetalas så att doktorandens totala finansiella nettonivå motsvarar finansiell nettonivå för doktorand med anställning, enligt doktorandstegen (efter skatt). För att kunna beräkna forskarstuderantetilläggets storlek måste kontroll göras mot aktuell valutakurs. Om stipendieperioden är kortare än 48 månader anställs doktoranden under återstående del av perioden. Ev. förlängning p.g.a. t.ex. undervisning finansieras också vanligtvis genom anställning som doktorand.

Fråga 5: HumSam: Samlade uppgifter om detta saknas, men den språkvetenskapliga fakulteten har svarat att det i nuläget rör sig om Kina. MedFarm: Bl.a. Kina, Pakistan, Malaysia och Thailand. 2012 gjorde MedFarm en mindre undersökning där man tittade på stipendier som försörjningsform. Man gjorde utökningar i universitetets ekonomisystem, i Uppdok (Ladok vid UU), samt gick igenom individuella studieplaner i de fall då man i ekonomisystemet eller Uppdok fått en indikation på försörjning via stipendium. Resultat: Totalt framkom ur alla system 75 individer (av totalt 899 registrerade doktorander 2012) med någon indikation om att de erhållit stipendium av något slag. I Uppdok hade vårterminen 2012 38 doktorander stipendium angivet som försörjningsform; av dessa hade 27 stycken 100% försörjning med stipendium. Höstterminen 2012 var motsvarande siffra 39, varav 25 hade 100% försörjning via stipendium. Vidare fann man att: • Ca 10 doktorander har internationella stipendier från bl.a. Kina, Pakistan, Malaysia och Thailand, summorna varierar mellan 115 000-160 000 SEK/år. Då summan inte motsvarar utbildningsbidrag år 1 och lön enligt doktorandstegen år 2-4, finns tilläggsfinansiering angiven • 2 doktorander har lön från hemlandet + 10 000 SEK extra när de vistas i Sverige via Sida/SAREC. • 5 doktorander har nationella stipendier från bl.a. Apotekar societeten, Uddeholms stiftelse, och Konung Gustav V:s 80-årsfond, summorna varierar mellan 150 000-300 000 SEK/år. Då summan inte motsvarar utbildningsbidrag år 1 och lön enligt doktorandstegen år 2-4, finns tilläggsfinansiering angiven. • Ca 10 doktorander har stipendier i farmakometri, 186 000 SEK, under år 1. TekNat: En majoritet av de stipendiefinansierade doktoranderna antas genom större stipendieprogram, t.ex. Erasmus Mundus eller China Scholarship Council (CSC). För dessa doktorander finns centrala avtal. Doktorander från Brasilien (Science Without Borders) har också blivit vanligare. Universitetet registrerar inte nationalitet på sina doktorander. Sedan 1 januari 2014 har stipendiefinansierade doktorander antagits till teknisk-naturvetenskaplig fakultet med behörighetsgivande utbildning från följande länder; 1 Pakistan (Erasmus Mundus), 5 Indien (Erasmus Mundus), 1 Sverige (Erasmus Mundus), 1 Nederländerna (Erasmus Mundus), 1 Thailand (Erasmus Mundus), 9 Kina (CSC), 3 Brasilien (Brazilian Government), 1 Mexiko (the Mexican National Council for Science and Technology), 1 Malaysia (Universiti Malaysia Perlis), 1 Sverige/Tyskland/Frankrike (Sven och Lilly Lawski stiftelsen), 1 Indien (Government of India), 1 Thailand (Royal Government of Thailand).

Fråga 6: Ca 10% av Uppsala universitets doktorander är stipendiefinansierade, men det går inte att få fram information om hur stor andel av dessa som finansieras av en extern internationell bidragsgivare.

Fråga 7: Doktorandnämndens ordförande har lämnat följande svar: Doktorandnämnden verkar för att alla doktorander ska ha samma lön och anställningsvillkor. Som stipendiefinansierad doktorand är man extra utsatt. Detta på grund av att man dels inte är registrerad i systemet som anställd vid Uppsala universitet, samt att man saknar den sociala trygghet vad gäller försäkringar, pension etc. då stipendier oftast inte är beskattade. Extern stipendiefinansierade doktorander har ofta liten eller ingen vetskap om vad för rättigheter de har vid universitetet, och det finns en risk att de överutnyttjas. Uppsala universitetet har heller ingen exakt information om hur många stipendiefinansierade doktorander som

befinner sig på universitetet, eller var. Det är därför extra viktigt att externt finansierade doktorander informeras om sina rättigheter. Bland annat att Uppsala universitet har tecknat en samlingsförsäkring med Kammarkollegiet som trädde i kraft den 1 januari 2014. Försäkringen avser sjuk- och föräldraförsäkring för doktorander med stipendier, och omfattar doktorander vars studiefinansiering består av stipendium. Som doktorand har man också rätt att få byta handledare om man så begär (Högskoleförordningen (2010:1064)). Vad gäller lön finns riktlinjen (riktlinjerna för utbildning på forskarnivå vid Uppsala universitet (UFV 2009/1993, punkt 6) "En doktorand med stipendium som finansiering av utbildning på forskarnivå har rätt till en försörjningsnivå som motsvarar utbildningsbidraget efter skatt". Då utbildningsbidraget avskaffades från och med 1 januari 2015 är detta förlegat och uppnår inte de lönevillkor som Uppsala universitets doktorander har idag. I den bästa av världar så skulle alla externa stipendiefinansierade doktorander vara anställda vid universitetet, dvs. att externt stipendium betalas till universitetet (avdelningen som doktoranden verkar vid). Universitetet är skyldigt att stå för övriga personalkostnader, samt en lön som motsvarar den doktorandlönen som finns vid universitetet. Som ett minimikrav bör universitetet justera riktlinjer vad gäller lön för externt stipendiefinansierade doktorander. De bör ha rätt till en försörjningsnivå som motsvarar den fastställda doktorandlönen vid universitetet. De bör också vara berättigade till en löneförhöjning vid 50 respektive 80 procent som anställda doktorander vid universitetet har.

Örebro universitet

Fråga 1: I antagningsordningen anges stipendium som en av försörjningsformerna. Vid ansökan ska sökanden ge in stipendiebeslutet för att ge underlag för finansieringsprövningen. Liksom för annan studiefinansiering ska en finansieringsplan fastställas vid antagningen och finansieringen ska framgå av ISP under hela utbildningen. I övrigt finns inte några bestämmelser om studiefinansiering med stipendium. Det har under universitetets första 15 år endast varit enstaka doktorander som har studerat med stipendium och flertalet av stipendierna härrör från etablerade finansiärer.

Fråga 2: Svaren grundar sig på uppgifter från berörda institutioner. Sida-stipendier (Här hänvisas även till det för Sida-stipendierna gemensamma dokumentet *Routines for PhD students.*) a) Ja, krav på arbetsprestationer före/efter förekommer. Exempel: I Rwanda och Mocambique krävs att doktoranderna arbetar kvar vid sin institution en tid efter disputationen. Sida står bakom dessa krav eftersom poängen med stödet till Rw och Mz är att utveckla universiteten, inte att sponsra enskilda individer. b) Ja, återrapporteringskrav gäller. Exempel: Årlig rapportering och slutrapportering. En del ska rapporteras av doktoranden själv, en del ska intygas av handledaren. Förutom skriftliga rapporter måste doktoranderna varje år presentera sin forskning /sina framsteg vid en uppföljningskonferens. c) Universitetet kan inte besvara frågan om krav på återvändande till hemlandet. Det är i så fall fråga om individuella kontrakt mellan doktoranden och dennes universitet. Vi har ingen insyn i det (ev. kan Sida ha sådan information). d) Universitetet kan inte besvara frågan. Se under c). Kommentar från en institution: Vid studieförsening sätter vi snarast in extra stöd för att avhandlingen ska bli klar. Det finns ett antal doktorander från alla Sida-länder som släpar efter. e) Sida finansierar doktorander på 4 alternativt 5 år, beroende på institutionstjänstgöring. f) Nej, vi har inga sådana exempel på krav från stipendiegivaren. Privata svenska stiftelser: T.ex. Torsten Söderbergs stiftelse, Stiftelsen Clas Groschinskys minnesfond, Handelsbankens forskningsstiftelser och Kommuninvests forskningsfond. För webblänkar till dessa stipendiegivare, se under 8. Övriga kommentarer nedan. a) Nej, inga krav på arbetsprestationer före/efter. b) Ja, återrapporteringskrav är regel. Två exempel: Ansvarig projektledare lämnar slutrapport när projektet avslutats. Doktoranden rapporterar själv varje år samt senast två år efter att forskningen är avslutad, bl.a. hur forskningen har utvecklats (Clas G, JPS). c) Inte aktuellt. d) Ja, vissa återbetalningskrav förekommer. Exempel: OH-bidrag kan återkrävas om doktoranden byter lärosäte (T Söderbergs). e) Ja, tidsbegränsningar förekommer. Exempel: Det finns stipendier som ges för ett år i taget (T Söderberg). Om pengar inte har rekvirerats inom ett år från beviljandet ska motivering och ansökan om förlängning lämnas. (Clas Groschinsky). f) Nej. Utländskt stipendium Iran: a) Nej, inget krav på arbetsprestation före/efter. b) Ja, en årlig skriftlig rapport om forskningen till forskningscentret i Iran. Doktoranden skickar även sin ISP till finansiären. c) Nej, inget krav på återvändande. d) Nej, inget krav på återbetalning. e) Tidsbegränsning till 4 år utan ytterligare specificering. (Doktoranden har haft en sjukperiod när hon var i Iran, och fick då inte det månatliga beloppet utbetalt.) f) Inga andra krav från finansiären.

Övriga stipendier: Syrien och Kina: a) Nej, inga krav på arbetsprestationer före/efter. b) Syrien: Ja. Åtterrapporering kring prestationer ska rapporteras vid konkret fråga. Den forskarstuderande kommunicerar själv med bidragsgivaren, men bifogar intyg/brev från handledaren. c-f) Information har inte kunnat inhämtas internt.

Fråga 3: Nära nog samtliga av de ytterligt få stipendier som idag förekommer på ÖrU härrör från Sida eller etablerade privata svenska stipendiegivare. Såvitt vi kan bedöma skulle en indragning av resurser i de fallen inte innebära annat än att stipendiet upphör för framtiden. Inom ramen för den individuella prövning som sker i indragningsärendena får universitetet vid behov utreda vad stipendievillkoren har inneburet och i fortsättningen kommer att innebära för utbildningen av den aktuella doktoranden, och ta del av den hänsyn som följer av högskoleförordningens regler.

Fråga 4: Sida-stipendier: a) Nej, den delen sköts av Sidas International Science Program i Uppsala. b) Nej, även den delen sköts av Sida. Migrationsverket kräver även en viss nivå. c) Om nivån understiger Migrationsverkets nivå kommer personen överhuvudtaget inte in i Sverige. Iran: a) Stipendiet betalas ut i dollar. b) Intern praxis är att stipendium bör motsvara lägst nivå för det svenska utbildningsbidraget. c) Nej. Syrien och Kina: a) Uppgifter har inte kunnat inhämtas internt. b) Intern praxis är att stipendium bör motsvara lägst nivå för det svenska utbildningsbidraget. c) Det förekommer i ett fall, där det kombineras med doktorandanställning på deltid.

Fråga 5: För närvarande Rwanda, Mocambique, Syrien, Kina och Iran. B) Sida-doktorander: Krav på åiterrapporering. Eventuella krav på lärosätet eller svenska staten i övrigt utgår från Sidas standard-policy (Routines for PhD-students), och Sidas avtal med respektive land. Iran: Inga krav på lärosätet. Syrien och Kina: Information har inte kunnat inhämtas internt.

Fråga 6: Mindre än en och en halv (1,5) procent.

Fråga 7: Örebro studentkår framhåller att kåren och student/doktorandombudet endast har mandat att driva student- och doktorandfrågor gentemot lärosätet. Man kan därför inte hjälpa till med att upprätthålla doktoranders rättigheter gentemot externa parter, vilket givetvis är problematiskt i frågor om finansiering. Exempel på ett sådant tillfälle, då studentkåren inte fullt ut kan upprätthålla en doktorands rättigheter, är vid en stipendiedoktorands föräldraledighet eftersom lärosätet då inte ansvarar för finansieringen av ledigheten.

Fråga 8:

- 1) Rättsäkerhet och social förmåner: Inte bara utländska stipendiegivare utan även vissa svenska privata stiftelser ge låga stipendiebelopp, t.ex. 15 000 kr per månad. För de inresande stipendiedoktorander som inte har rätt av förvärsarbete i Sverige kan det innebära reella försörjningsproblem att inte kunna komplettera inkomsten. En annan svaghet är att vissa svenska privata stiftelser endast ger stipendium för ett år i taget. Dels försvårar det antagning till utbildning på forskarnivå för lärosätena pga finansieringskravet i högskoleförordningen, dels innebär det en otrygghet för sökanden/doktoranden. Under arbetet med enkäten har framkommit att den stora luckan i stipendieförsörjningen är dels föräldraledighet, dels återkommande korta ledigheter, särskilt VAB. Den institution som påpekat detta anger att detta diskuteras med den sökande/doktoranderna i förväg och innebär vanligen att denna finansieringsform endast används i fall där detta inte bedöms vara ett problem. Det har hänt att sökande har tackat nej av detta skäl. Det är klart att detta i första hand drabbar kvinnliga sökande/doktorander. Självklart är också sjukledigheter ett problem, med avseende på såväl försörjningen under ledigheten som möjligheten att fördröja/förlänga stipendietiden.
- 2) Omständigheter och krav på doktoranden/sökanden från andra än stipendiegivaren, vilka kan försena eller försvåra utbildningen. Exempel: (a) Migrationsverkets långa handläggningstider förhindrar/försvårar resande. (b) I länder utan svensk ambassad, t.ex. Rwanda, förorsakas vidare doktoranderna extra kostnader eftersom de tvingas flyga till Uganda för att göra ansökningar, hämta visum etc. (c) Det är ibland också problem för doktorander att resa till

konferenser eftersom visum kan krävas och vissa länder ställer extra höga krav på inresande från vissa länder (omfattande uppgiftslämnande och långa handläggningstider).

- 3) Stipendierna från lärosätenas synvinkel: För vissa lärosäten och ämnen är stipendiefinansiering nödvändig för att ens kunna anta doktorander, och kan svårligen undvaras. Stipendiefinansiering är dock inte problemfritt för lärosätena. (a) Förseningar i studierna förekommer förstås även för stipendiedoktorander, och det kan vara svårt att hitta medel för att komplettera försörjningen när stipendiet har löpt ut. (b) En annan sak är att lärosätet utbildningsmässigt och administrativt måste hantera ett antal olika uppsättningar stipendievillkor i den löpande verksamheten. Där är ämnens erfarenhet och vana vid stipendiedoktorander av stor betydelse. (c) Man bör vidare nämna att doktorandens formellt relativt självständiga ställning enligt stipendiekonstruktionen, liksom vid annan extern/egen finansiering, kan medföra komplikationer vad gäller t.ex. upphovsrätt, handlingsoffentlighet och arkivering, men även t.ex. önskemål om doktorandens fysiska närvaro i verksamheten. I de flesta fall torde dock samarbetet flyta på utan särskilda problem.